

Gozdarski vestnik

1

LETO 1980

Gozdarski vestnik

SLOWENISCHE FORSTZEITSCHRIFT
SLOVENIAN JOURNAL OF FORESTRY

LETO 1980 • LETNIK XXXVIII • ŠTEVILKA 1

p. 1—48

Ljubljana, januar 1980

VSEBINA — INHALT — CONTENTS

Dr. Edvard Rebula	1	Motiviranost za proizvodnejše delo v gozdarstvu
Motivierung für produktivere Arbeit in Forstwesen
Motivation for a more productive work in forestry
Lado Eleršek	20	Z vestnim strokovnim delom spremljeni malodonosni gozdovi v visokodonosne
Vanč Potrč	28	Od kdaj je Pohorje problem?
Prof. Franjo Sevnik	35	Muzej za gozdarstvo, lesarstvo in lovstvo v okviru TMS (Zgodovinski oris)
Lojze Funkl	37	Umrli je prof. Ivan Možina
	40	Iz domače in tuje prakse
	44	Pravilnik o pripravništvu in strokovnih izpitih delavcev v gospodarstvu

Gozdarski vestnik izdaja
Zveza inženirjev in tehnikov
gozdarstva in lesarstva
SR Slovenije

Uredniški svet:

Marjan Trebežnik, predsednik
mgr. Boštjan Anko
Branko Breznik
Janez Černač
Rozka Debevc
Hubert Dolinšek
Vilijem Garmuš
dr. Franc Gašperšič
Marjan Hladnik
Marko Kmecl
Vitomir Mikuletič
mrg. Franjo Urleb

Uredniški odbor:

mrg. Boštjan Anko
dr. Janez Božič
Branko Breznik
Marko Kmecl
dr. Amer Krivec
dr. Dušan Mlinšek
dr. Iztok Winkler

Odgovorni urednik

Editor in chief

Marko Kmecl, dipl. inž. gozd. oec.

Uredništvo in uprava

Editors' address
YU 61000 Ljubljana
Erjavčeva cesta 15

Žiro račun — Cur. acc.
50101-678-48-428

Letno izide 10 števil
10 issues per year

Letna naročnina 180 din
Za ustanove in podjetja 600 din
za študente 100 din in
za inozemstvo 360 din
Subscription 360 din

Ustanoviteljici revije sta Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije ter Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo Slovenije.

Poleg njih denarno podpira izhajanje revije tudi Raziskovalna skupnost Slovenije.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo (št. 421-1/74 z dne 13. 3. 1974) za GV ni treba plačati temeljnega davka od prometa proizvodov.

GOZDARSKI VESTNIK

Mesečni list za gozdarstvo

Letnik XXXVIII

Ljubljana

1980

Ustanoviteljici

*Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva SR Slovenije
in Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo SR Slovenije*

Izdala

Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva SR Slovenije

Odgovorni in glavni urednik

Marko Kmecl, dipl. inž. gozd., oec.

Uredniški odbor

*Mag. Boštjan Anko, dr. Janez Božič, Branko Breznik, Marko Kmecl, prof. dr. Amer Krivec,
prof. dr. Dušan Mlinšek, dr. Iztok Winkler*

Uredniški svet

*Marjan Trebežnik preds., mag. Boštjan Anko, Branko Breznik, Janez Črnač,
Rozka Debevc, Hubert Dolinšek, Vilijem Garmuš, prof. dr. Franc Gašperšič, Marjan Hladnik,
Marko Kmecl, Vitomir Mikuletič in mag. Franjo Urleb*

Tisk

ČGP DELO Ljubljana

Naklada

1900 izvodov

VSEBINA

1. GOZDNA EKOLOGIJA IN GOZDNO-PROSTORSKA PROBLEMATIKA

Od kdaj je Pohorje problem — Vanč Potrč	28
Plevelna vegetacija v nižinskih predelih Slovenije — Milan Piskernik	49
Herbicidi in plevelna vegetacija v drevesnicah nižinske Slovenije — Marjana Pavle	56
Za katerim grmom tiči zajec — Marko Kmecl	142
Kaj zmore deževnik in kaj na žalost ne zmore — Lado Eleršek	152
Pomen gozda za preskrbo z vodo — Lado Eleršek	152
Simpozij vzhodnoalpskih-dinarskih fitocenologov o vegetacijskem kartiranju — Ivo Puncer	184
Problematika muflonov — Vida Vrhnjak	190
Problemi — Jože Šeruga	193
Gozd in varstvo okolja v občini — Tone Modic	201
Ekskurzija gozdarskih fitocenologov po Severni Italiji — Vinko Žagar	229
O gozdni rezervatih v Sloveniji	241
Vsak dan lahko miselno uničujemo gozdove — Silvestra Rogelj	241
Gozd in divjad v Sloveniji (Gozdarski študijski dnevi 1980)	264
Ali bo padla trdnjava tropskega pragozda — Po LIFU	271
Klasificiranje in raziskovanje rastišč — Janko Kalan in Marjan Zupančič	283
Pravi boj za okolje se šele pričinja — Marko Kmecl	288
Drugi kongres ekologov Jugoslavije — Mitja Zupančič	339
Zaključki II. kongresa jugoslovanskih ekologov	340
Drugačen pogled na energetske krize — Igor Smolej	357
Simpozij o gabrovci v Trstu — Lojze Marinček	397
Gozdar o naravnem prostoru — Ivan Veber	405
Slovenski lovci — pogled naprej	406
Cilji razstave Narava-divjad-lovstvo — Lojze Briški	443
Vegetacija zemlje in ekološki sistem geo-biosfere — Marko Accetto	453

2. GOJENJE GOZDOV, UREJANJE, DREVESNIČARSTVO IN SEMENARSTVO

Z vestnim strokovnim delom spremenjeni malodonosni gozdovi v visokodonosne — Lado Eleršek	20
Vegetativno razmnoževanje domačega oreha z zimskimi cepiči na prostem — Ljubisav Marković	60
Sestavljanje podrobnega načrta za gojitev, sečnjo in transport pri Gozdnem gospodarstvu Postojna — Franci Furlan	67
Testiranje smreke v fititronski komori — Lado Eleršek	92
Domače izkušnje s paperpot sadikami — Lado Eleršek	132

Prvi rezultati poskusne saditve izbranih sadik zelene duglazije — Lado Eleršek . . .	196
O pojmu golosek — Marjan Zupančič	243
Listna površina in lesni prirastek pri bukvi — Niko Torelli	297
Popis gozdov v Sloveniji — Tone Hočevar	358
Prispevek k problematiki kvalitete sadik — Lado Eleršek	361
Uvajanje motornih čistilk v nego nasadov na GG Novo mesto — Mirko Bajt . . .	453
Drevesničarstvo in način pogozdovanja na severnem Švedskem — Lado Eleršek .	457

3. PRIDOBIVANJE LESA IN GOZDNA MEHANIZACIJA

Red pri izbiri motornih žag — Marko Kmecl	41
Uvajanje mobilnih večbobenskih vitlov (VBV) za spravo lesa na GG Slovenj Gradec — Mitja Jandl	87
Sestanek sekcije za pridobivanje lesa pri ZŠFJ in mednarodni simpozij v okviru pro- jekta SEV	139
Nekateri dejavniki v racionalizaciji pridobivanja lesa, povzetki sklepov s seminarja v Zrečah — Ida Filipič-Pečelin	145
Problemi sprava lesa in razvojne perspektive — Amer Krivec	153
Mokro skladiščenje oblovine pod plastično folijo — Lado Eleršek	194
Vprašanje standardov hlodov in dolge oblovine — Zdravko Turk	208
Projekt Jari — milijardo tveganje — Igor Smolej	275
Gozdarsko vozilo TAM 170 T 14 KDP 4×4	285
Poenostavljen procesor za drobno drevje — Zdravko Turk	283
Prispevek k opredeljevanju optimalne gostote omrežja gozdnih cest — Edvard Rebula .	372
Lestve za obiranje storžev — Jože Konečnik	405
Zaključki seminarja Problematika pridobivanja lesa v zasebnem sektorju — Marjan Lipoglavšek	433

4. VARSTVO GOZDOV

VI. republiško posvetovanje o varstvu pri delu — Boštjan Košir	91
Ne kliči vraga — Marko Kmecl	149
Varstvo narave v uporabni obliki — Po Grüner Spiegel	151
Gozdni požari v Avstriji v letu 1978 — Lado Eleršek	152
Več jerebke v naše gozdove — Saša Bleiweis	179
Prvi rezultati boja proti lubadarju na Norveškem — Kåre Wedul	232
Z letali v boj proti ognju v gozdovih	242
Dolenjski letalski center in varstvo gozdov pred požari	357
Novosti s področja arboricidov v gozdarstvu — Marjana Pavle	436

5. EKONOMIKA, ORGANIZACIJA IN VARSTVO PRI DELU

Motiviranost za proizvodnejše delo v gozdarstvu — Edvard Rebula	1
Kako gospodarijo z zasebnimi gozdovi na Norveškem — Slavka Kavčič	80

Predlog sprememb in dopolnitev zakona o gozdovih	94
Vpliv organizacije dela na poškodbe pri delu — Pavle Kumer	105
Preskrba z lesom v Evropi — Marjan Zupančič	150
Nelagodnost v odboru za računalništvo SZG — Marko Kmecl	151
Kam z lubjem iglavcev na centralnih lesnih skladiščih — Stanko Brodnjak	180
Zaključki posvetovanja o delovanju TOK za gozdarstvo na Bledu	185
Ali je lastnik gozda res kooperant — Marko Kmecl	187
Kam z drobnim lesom listavcev — Marko Kmecl	188
Premalo lesa za EGS	241
Ocena razvojnih možnosti Gozdnega gospodarstva Maribor za obdobje 1981–1985 z vidika nekaterih problemov v gozdarstvu — Jože Ajdič in Stanko Brodnjak	249
Stabilizacija v gozdarstvu — Slavka Kavčič	257
Splošni podatki o gozdovih in gozdarstvu Evropske gospodarske skupnosti — Lado Eleršek	278
Gozdarska informatika v deželah Zvezne republike Nemčije — Vid Mikulič in Jože Skumavec	306
Položaj, možnosti in omejitve v gozdarstvu švicarskega Wallisa — Heinrich Anden- matten	326
Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo SR Slovenije	344
Vključevanje kmetov-lastnikov gozdov v TOK gozdarstva po novem zakonu — Ja- nez Andoljšek	356
Seminar o podatkovnih bazah — Vid Mikulič	357
Raziskave na področju biotehniških ved v odnosu na raziskave v ostalih vedah v Sloveniji — Lado Eleršek	408
Pota k uresničenju organizacije, ki bi bila prirejena za gospodarjenje z zasebnimi gozdovi v mariborskem gozdnogospodarskem območju — Jože Ajdič	422
Nove mednarodne merske enote	444
Vzroki nesreč pri delu v gozdarstvu — Marjan Lipoglavšek	440
Gozdarstvo na vrhu lestvice nezgod pri delu — Franjo Cafnik	454

6. KADRI, ŠOLSTVO IN DELO Z JAVNOSTJO

Umrl je prof. Ivan Možina — Lojze Funkl	37
Pionirjev tabor 1979 — Anton Prelesnik	40
Preveč »starih bajt« — Marko Kmecl	42
Pravilnik o pripravi izpitov strokovnih izpitih delavcev v gospodarstvu	44
O popotništvu — Marko Kmecl	117
Popotništvo kot nova rekreativna dejavnost — Boštjan Anko	118
Dva neuklonljiva — Marko Kmecl	148
Srednjeročni načrt razvoja vzgoje in izobraževanja v slovenskem gozdarstvu v ob- dobju 1981–1985 — Franjo Urleb	164
Prisluhnimo — Marko Kmecl	213
Pobuda št. 2 — Marko Kmecl	223
Civilizacija in kultura — Marjan Zupančič	229
Sonji	238
Strokovni izpiti za pripravnike gozdarske stroke — Franjo Jurhar	244
Izobraževalna skupnost za gozdarstvo Slovenije	353
65 let Milana Kudra — Marko Kmecl	355
Pouk gozdarstva v osnovnih šolah — Marko Kmecl	399
Pomen komuniciranja v gozdarstvu — Marko Kmecl	409

Gozdarski in lesarski jubilej Oskarja Juga — Marko Kmecl	446
Biti zvest naravi, pomeni biti zvest sebi — Tone Svetina	447
Profesor Franjo Sevnik — in memoriam — Marko Kmecl	448
Tradicija, ki bogati — Marko Kmecl	456
Ekipno in posamično: prvi Novomeščani	457
Obiskale so nas medicinske sestre — Jože Kure, Bogomir Špilietič	454

7. ZGODOVINA GOZDARSTVA

Muzej za gozdarstvo, lesarstvo in lovstvo v okviru TMS — Franjo Sevnik	35
Prva pogodbovanja s šolsko mladino pred pol stoletja — Franjo Jurhar	227
Ustanovitev gozdarske šole v Mariboru — Franjo Jurhar	235
Celjski mestni gozd v Pečovniku — Janko Orožen	319

8. KNJIŽEVNOST

Propozicije Gozdarskega vestnika	66
Rastlinska fiziologija — Dušan Mlinšek	193
Rešite gozd — Marjan Zupančič	289
Pojavi in dogajanja v gozdnem ekosistemu — Igor Smolej	290
Pregled gojitve in odstrela jelenjadi v lanskem letu 1979 — Marko Kmecl	292

9. STROKOVNI OBISKI

Po dvajsetih letih spet v naših gozdovih — Branko Kočman	43
Profesor Jörg Barner je obiskal naš inštitut — Janez Božič	403
Obisk gozdarskega fitopatologa dr. ing. Sotiriosa Xenopoulou — Stana Hočevar	404
Obisk uglednega ameriškega strokovnjaka s področja gozdarske genetike — Marjan Šolar	404
Sodelovanje z državami SEV na področju raziskovalnega dela — Milan Kuder	450
XI. mednarodni kongres IUFRO skupine S 2.09 — onesnaženje zraka — Marjan Šolar	450

10. DRUŠTVENE VESTI

Plenum ZIT GL	93
Častno in zaslužno članstvo v ZIT GL — Marko Kmecl	197
Gozdarski vestnik v letu 1979 — Marko Kmecl	238
XII. šumarijada — Katarina Pleško	293
Prvi organizirani gozdarski pohod po Ciglarjevi pešpoti Od Drave do Jadrana — Vida Vrhnjak	457

11. ZAPIS NA BUKVI

Št. 4 198—200, št. 5 245—247, št. 6 295—296, št. 7-8 395—360, št. 10	462—464
--	---------

KAZALO PO PISCIH

Ajdič Jože (249, 422), Accetto Marko (453), Anko Boštjan (118), Andenmatten Heinrich (326), Andoljšek Janez (356), Bajt Mirko (453), Bleiweis Saša (179), Božič Janez (403), Briški Lojze (443), Brodnjak Stanko (180, 249), Cafnik Franjo (454), Eleršek Lado (20, 92, 132, 152, 152, 152, 194, 196, 278, 361, 408, 451), Filipič-Pečolin Ida (145), Funkl Lojze (37), Furlan Franci (57), Hočevlar Stana (404), Hočevlar Tone (358), Jandl Mitja (87), Jurhar Franjo (244, 227, 235), Kalan Janko (283), Kavčič Slavka (80, 257), Kmecl Marko (41, 42, 117, 142, 148, 149, 151, 187, 188, 197, 213, 223, 238, 288, 292, 355, 399, 409, 444, 446, 448, 456, 457), Kocman Branko (43), Konečnik Janez (405), Košir Boštjan (91), Krivec Amer (153), Kuder Milan (450), Kumer Pavle (105), Kure Jože (454), Lipoglavšek Marjan (433, 440), Marinček Lojze (397), Marković Ljubisav (60), Mikulič Vid (306, 357), Mlinšek Dušan (193), Modic Tone (201), Orožen Janko (319), Pavle Marjana (56, 436), Piskernik Milan (49), Pleško Katarina (293), Potrč Vanč (28), Prelesnik Tone (40), Puncer Ivo (184), Rebula Edvard (1, 372), Rogelj Silvestra (241), Sevnik Franjo (35), Skumavec Jože (306), Smolej Igor (275, 290, 357), Svetina Tone (447), Šeruga Jože (193), Šolar Marjan (404, 450), Špiletič Bogomir (454), Torelli Niko (297), Turk Zdravko (208, 288), Urleb Franjo (164), Veber Ivan (405), Vrhnjak Vida (190, 461), Wedul Káre (232), Zupančič Marjan (150, 229, 243, 283, 289), Zupančič Mitja (339), Žagar Vinko (229).

MOTIVIRANOST ZA PROIZVODNEJŠE DELO V GOZDARSTVU

Dr. Edvard Rebula (Postojna)*

Rebula, E.: Motiviranost za proizvodnejše delo v gozdarstvu. Gozdarski vestnik, 38, 1980, 1, str. 1—19. V slovensčini s povzetkom v nemščini.

Analizirani sta število in struktura zaposlenih delavcev pri Gozdnem gospodarstvu Postojna. Analiza zajema razdobje 1960—1978.

Z ugotavljanjem trenda deleža fizičnih in administrativnih ter tehniških delavcev, deleža delavcev iz drugih republik, posledic dela z motorno žago, načinov nagrajevanja in drugih medsebojnih vplivov, sklepa avtor o motiviranosti delavcev za produktivnejše delo v gozdarstvu.

Rebula, E.: Motivation for a more productive work in forestry. Gozdarski vestnik, 38, 1980, 1, pag. 1—19. In Slovene with summary in German.

The author analyzes the number and structure of workers at the Forest management organization of Postojna. The period covered is 1960—1978. From the aspects dealt with as there are: trend of the proportion of manual and administration workers, as well as of workers coming from other Yugoslav republics, noxious consequences of mechanical sawing, criteria of payment and other mutual influences, the author infers the motivation of workers for a more productive work in forestry.

1. Uvod

Gozdna gospodarstva se odlikujejo z zelo pestrim in obsežnim področjem delovanja. Poleg nalog gospodarjenja z gozdovi v ožjem smislu, ki jih običajno označujemo z gojenjem, varstvom in izkoriščanjem gozdov, opravljajo skoraj vsa gozdna gospodarstva še naslednje naloge:

- projektiranje, gradnja in vzdrževanje cest, poti in stavb,
- prevoz gozdnih sortimentov in drugega blaga,
- popravila in vzdrževanje strojev

in še druge naloge.

Zaradi takega obsega del je tudi veliko različnih opravil in delovnih mest, zelo razlikuje od gozdarstev. Po dejavnosti, organizaciji in miselnosti delavcev delovne organizacije gozdnega gospodarstva imamo tako običajno nekaj gozdarstev (gozdarskih TOZD), ki so si organizacijsko in tudi drugače zelo podobni znotraj GG pa tudi med GG. Poleg gozdarstev imamo še majhno »transportno podjetje«, ki se po naravi dela, še zlasti pa po poklicih in pripadnosti delavcev zelo razlikuje od gozdarstev. Po dejavnosti, organizaciji in miselnosti delavcev

v transportu se ti bolj enačijo in primerjajo z delavci organizacij cestnega transporta. Podobno je z dejavnostjo gradbeništva. Fizični delavci v gozdarskem gradbeništvu se zaradi svojega izvora in pogostih stikov z drugimi delavci v gozdarstvu štejejo za gozdne delavce. Strojniki in operativni tehnični kader pa se raje enači z delavci v gradbeni operativi.

Končno so tu še upravno-administrativni delavci. Na gozdarstvih jih je malo. Večja koncentracija le-teh je le v skupnih službah. Tudi ti delavci so po izobrazbi, poklicih in drugih obeležjih bližje drugim takim delavcem (upravnim organom, bankam, drugim skupnim službam itd.) kot pa gozdarjem.

Vsi delavci skupaj združujemo delo v okviru delovne, včasih celo temeljne organizacije združenega dela (OZD) in uspešno izvajamo vse naloge. Našteta

Tabela 1: Število zaposlenih po poklicih

Poklic – dejavnost	Leto			
	1965	1970	1975	1978
Gozdar: gojitelj, sekač, voznik, skladiščni delavec	410	325	228	195
Gradbeni del.: cestar, gradb. del.	151	107	122	99
Traktorist, šofer, strojnik, mehanik	58	70	131	163
Pomožni del.: kuharice, pom. del., snažilke	70	71	91	82
Delovodja, manipulant	83	66	48	39
Gozdar. tehniki in inženirji	51	77	91	106
Upravni in administrativni delavci	91	58	57	77
SKUPAJ	914	774	768	761

razčlenitev pri delu običajno sploh ni opazna. Nihče jo ne ugotavlja, še manj poudarja. Ob določenih prilikah pa pride ta heterogenost poklicev, pripadnosti, miselnosti itd. na dan. To se redno dogaja ob konfliktnih situacijah, ko se sestavljajo, sprejemajo, ali kakorkoli spreminjajo merila za količino in kakovost dela in z njimi povezani osebni dohodki. Ob takih prilikah se vsaka skupina delavcev primerja najprej z drugimi skupinami delavcev znotraj OZD in nato s skupino delavcev, h kateri se prišteva po poklicu in drugih »stanovskih obeležjih«. Če sta rezultata obeh primerjav sprejemljiva, so sprejemljiva tudi obravnavana merila. Če pa katerakoli od obeh primerjav pokaže, da so delavci, po lastnem prepričanju, v neugodnejši situaciji od delavcev s katerimi se primerjajo, merila niso sprejemljiva. Tudi v teh primerih se običajno, po manjših dopolnitvah, merila sprejmejo. Z njimi pa ni nihče zadovoljen. Nasprotja in napetost ostajajo in imajo neugodne posledice.

Posledica pestrosti opravil in množice nalog so obstoječa merila za ugotavljanje delovnega prispevka in za ugotavljanje višine osebnega dohodka v okviru gozdnih gospodarstev. Gozdno delo se odvija v specifičnih pogojih, ki jih vsi poznamo. Te posebnosti so pogojevale tudi specifične načine nagrajevanja delavcev. Poznano je dejstvo, da je akord skoraj edini način za ugotavljanje OD pri fizičnih delih v gozdu. Ta sistem se je uveljavil v razdobjih, ko ni bilo možno (ali racionalno) ugotavljati delovnega časa, ki smo ga prebili na delu, in ki je osnova vsem drugim metodam ugotavljanja delovnega prispevka. Tak sistem je imel svoj

Prevoz lesa z vozovi je že skoraj pozabljen. Leta 1964 pa so iz Stojne pri Kočevju še vedno vozili hlode s takšnimi »vlakci«. Foto B. Črnagoj

smisel v preteklosti. Kljub vsem pomanjkljivostim pa ga uporabljamo še danes. Nekateri iščejo še naprej načine, kako bi akord postal še bolj trd.

Danes že imamo za večino del v gozdarstvu dovolj dobre in uporabne normative. Za nekatera opravila (sečnja, spravilo, nakladanje z žerjavi, kamionski prevozi, delo na CMS) imamo tudi že tehnične normative dela. Tudi delovni čas, prebit na delu, danes že lahko ugotavljamo, saj se skoraj vsi delavci vozijo skupaj na delo in z njega. To pa sta dva elementa za vse mogoče sisteme nagrajevanja. Na žalost pa obadva uporabljamo v zelo omejenem, skoraj bi rekel negativnem obsegu. Uporabljamo ju le za izračun akorda in za kontrolo postavljenih normativov. Ponekod pa celo obratno: iz akorda in norme računajo delovni čas.

Pri tem je treba ugotoviti naslednje:

V gozdarstvu imamo opraviti z več vrstami norm in akordov. Te se razlikujejo med gozdnimi gospodarstvi in znotraj njih. Grobo bi jih lahko ločili v dve skupini.

1. Norme, ki so blizu tehničnim normativom in iz njih izhajajoči akordi. Te norme so ugotovljene s proučevanjem dela. Standardni čas (normativ) je tu sestavljen iz deležev produktivnega in dodatnega časa, ki sta zelo blizu dejanskega stanja. Ti normativi so slika stanja pri delu. Njihovo doseganje je normalno, če s tem mislimo, da jih poprečen delavec dosega, boljši presega, slabši pa ne dosega. Taki normativi se smatrajo za »visoke« in s tem za krivične.

2. Norme in iz njih izhajajoči akordi, ki so nastali kot nekaj produkt vseh vplivov in želja o produktivnosti in pravičnih osebnih dohodkih. Te norme ni

možno šteti niti kot izkustvene. So zelo daleč od resničnosti, njihovo preseganje je nenormalno. To pomeni, da normo vsi dosegajo, poprečno pa jo zelo presegajo. Čemu služijo taki normativi, bi težko ugotovili. So odraz stanja, ko niso razčiščena razmerja pri vrednotenju dela in delovnih učinkov. Navidežno predstavljajo »nagrajevanje po učinku«, v resnici pa so le instrument uravnavanja višine OD med posameznimi skupinami delavcev. Značilnost takih normativov so ohlapni kriteriji za njihovo določanje. Taki kriteriji omogočajo in dopuščajo zelo velik vpliv delavca, ki določa normative odnosno akorde. Ta jih postavlja skladno z navodili, zlasti pa s svojo predstavo o delovni storilnosti in pravičnosti.

Kakorkoli že, dejstvo je, da je v gozdarstvu velika večina fizičnih delavcev, ki dobiva OD po merilih učinka, čeprav bi merila učinka, opisana pod točko 2, težko zaslužila to ime.

Če poskušamo opredeliti delavce, ki delajo po akordu, kot je opisano pod točko 1, lahko ugotovimo naslednje:

- po takem sistemu dela dobiva OD le manjšina delavcev, celo manjšina fizičnih delavcev (kakih 20–30 % delavcev GG),

- delo teh delavcev je najbolj preučeno in izmerjeno,

- to delo je deležno veliko pozornosti pri pripravi, vodenju in kontroli dela,

- tem delavcem zelo natančno spremljamo dosežene učinke in hitro ukrepamo ob vsakovrstnih pomanjkljivostih,

- delo teh delavcev je običajno merilo doseženih ciljev in planov za vso DO.

Gozdni delavci so sorazmerno izolirani. Običajno živijo v vaseh, na podeželju, in prihajajo v stik le z delavci iz vasi. Ti delavci pa delajo običajno le v eni DO. Tudi z delavci drugih DO gozdarstva prihajajo le redko v stik. V stikih so le ob mejah območja, kjer delavci iz iste vasi delajo pri dveh gozdnih gospodarstvih. Zato se gozdni delavci redko primerjajo z drugimi gozdnimi delavci glede zaslužkov in drugih pogojev dela. Običajno se primerjajo z delavci iz vasi, ki delajo v lesnih industrijah. Primerjava zajema vedno višino OD in delo, ki ga mora opraviti za te OD.

Podobna ugotovitev velja tudi za delavce od drugod, običajno iz drugih republik. Ti živijo v delavskih stambah in imajo živahne stike s svojimi rojaki na drugih delih.

Za delavce od drugod (stalne ali sezone) je treba še ugotoviti, da jim je delovno razmerje največkrat začasna in zasilna rešitev. Tu vztrajajo le dokler ne najdejo dela doma.

Gozdni delavci so redno »polproletarci«. Imajo majhno kmetijo, ki jim daje znatno manj dohodka kot delo v gozdu. Kljub temu pa je delo v gozdu podrejeno potrebam dela na kmetiji.

Nasproti kategoriji delavcev, ki dobivajo OD po učinku, je v gozdarstvu obsežna skupina delavcev, ki dobiva OD na osnovi časa, prebita na delu. To so vsi tehnični in strokovni ter administrativni delavci in še kakih 15–20 % ostalih delavcev.

Za strokovne delavce na terenu veljajo enake zakonitosti kot za delo fizičnega delavca. Tudi za te se zelo težko ugotavlja čas, prebit na delu. Velikokrat pa še težje količino, kvaliteto in vrednost opravljenega dela. Kljub temu so ti delavci v glavnem plačani »po času«. Del OD, ki ga dobivajo »po učinku«, je majhen in največkrat je to le »zaradi lepšega«. Delež OD, ki izvira iz meril učinka, največkrat ni v sorazmerju z različno količino in kakovostjo dela.

Za pretežno večino administrativnih delavcev v gozdarstvu veljajo enake zakonitosti kot za druge take delavce v drugih strokah. Izjema so administrativni delavci (pravzaprav so bolj bili) v posameznih gozdarstvih izven večjih centrov.

Ti imajo bistveno drugačne življenjske in delovne pogoje od njihovih kolegov v večjih centrih.

Vsi administrativni delavci dobivajo OD na osnovi časa, prebitega na delu.

Podobno kot za strokovno-tehnične in administrativne delavce velja tudi za delavce, ki delajo na raznih pomožnih in vzdrževalnih delih, da dobivajo OD na osnovi časa, prebitega na delu.

Za vse skupine delavcev, ki dobivajo OD na osnovi časa, prebitega na delu, so opazna prizadevanja, kako ugotoviti in izmeriti količino in kakovost njihovega dela. Ta prizadevanja so zlasti živahna zadnji dve leti. Do sedaj niso rodila posebno bogatih sadov. Mogoče še bodo.

To so okviri in možnosti, s katerimi se srečujejo prizadevanja za dvig storilnosti, za nagrajevanje po delu in za iskanje primerne motivacije, ki bo privedla do boljših delovnih uspehov. Ugotovimo lahko, da je vsako gozdno gospodarstvo svoj sistem, s svojo okolico. Znotraj tega sistema in njegove okolice delujejo razni vplivi in povratne zveze. Vsaka sprememba znotraj sistema, pa tudi v njegovi okolici, sproži veliko pričakovanj, ugodnih in manj ugodnih, celo neugodnih vplivov, ki delujejo po zakonitostih v sistemu. Te zakonitosti pa praviloma slabo poznamo, jih ne upoštevamo ali pa se jih niti ne zavedamo. Vsekakor pa jih premalo in nesistematično preučujemo.

Ta dolgi uvod sem napisal zato, da bi prikazal stanje, v katerem medsebojne zveze in vplivi omejujejo možnost ukrepanja. To možnost izraža v nekem smislu uveljavljeno načelo, da so OD posameznega delavca odvisni od njegovega učinka, doseženega uspeha njegove TOZD in dosežene družbene produktivnosti. Prav gotovo velja tudi obratno: količina vložnega dela oziroma delovni napor ali intenziteta dela, ki jo vloži za določeno višino dela OD delavec, je odvisna in v sorazmerju z delom drugih delavcev v TOZD in v širši družbeni skupnosti.

V nadaljevanju sestavka bom ob analizi gibanja števila in strukture zaposlenih, analizi izrabe delovnega časa in dosežene produktivnosti sekačev ter ob analizi poklicnih obolenj poizkušal prikazati probleme motivacije za doseganje boljših delovnih uspehov fizičnih delavcev v gozdarstvu. Vsi podatki za analize bodo iz Gozdnega gospodarstva Postojna.

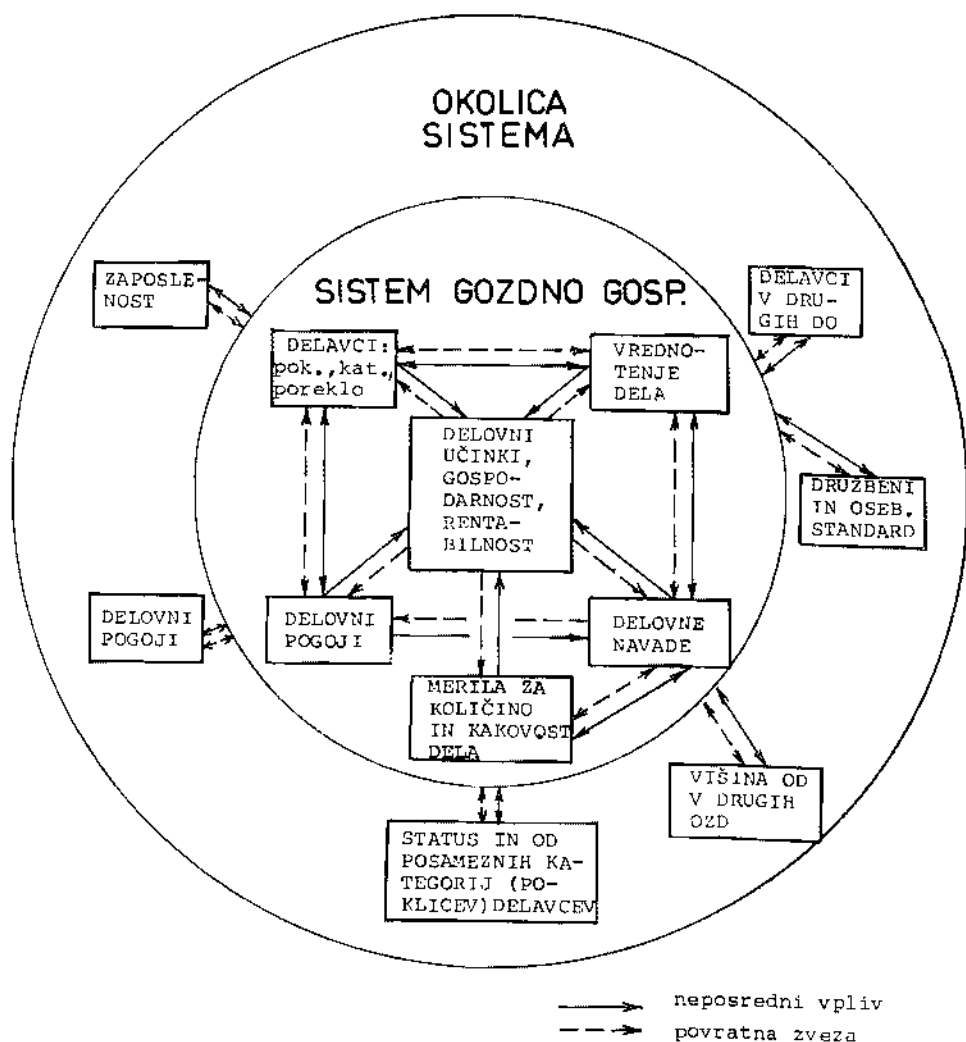
2. Število in struktura zaposlenih delavcev

Zaradi različnega obsega del, različno visokih etatov, različnih tehnologij, različne opremljenosti dela s stroji in tudi zaradi spreminjanja same storilnosti dela se je število zaposlenih delavcev in njihova struktura nenehno spreminjala.

V tej študiji nas zanimajo le določena vprašanja v zvezi s številom in strukturo zaposlenih. Ne zanimajo nas vzroki, pač pa posledice sprememb. Poskušali bomo ugotoviti tiste spremembe, ki so vplivale ali pa vsaj lahko domnevamo, da vplivajo na produktivnost določene kategorije delavcev ali na njihove zasluzke. Predvidevamo, da so taki elementi struktura zaposlenih z ozirom na osnove za ugotavljanje višine osebnih dohodkov, na spreminjanje (gibanje) števila delavcev določenih kategorij in pa na zaposlovanje delavcev od drugod ter sezoncev.

2.1. Gibanje števila in delež posameznih kategorij delavcev

Pregled trendov gibanja števila delavcev in deležev posameznih kategorij delavcev za razdobje 1965 do 1978 je dan v tabeli 2 in grafično na skicah 2 in 3. V številu delavcev niso zajeti vajenci in pa delavci TOZD lovišče »Jelen«. To je izpuščeno zaradi primerljivosti podatkov za celo razdobje.

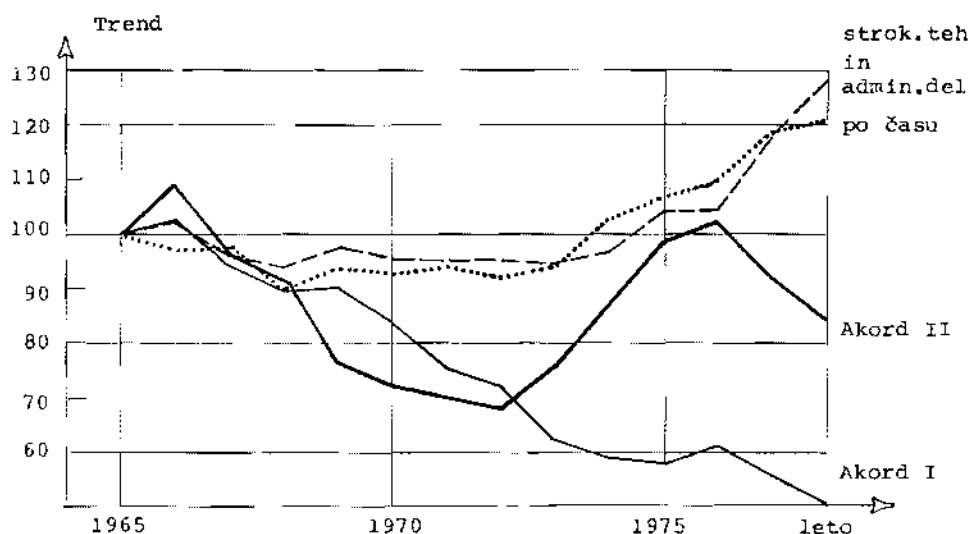

Graf.1 MEDSEBOJNE ZVEZE IN VPLIVI V SISTEMU GOZDNEGA GOSPODARSTVA IN OKOLICE SISTEMA.

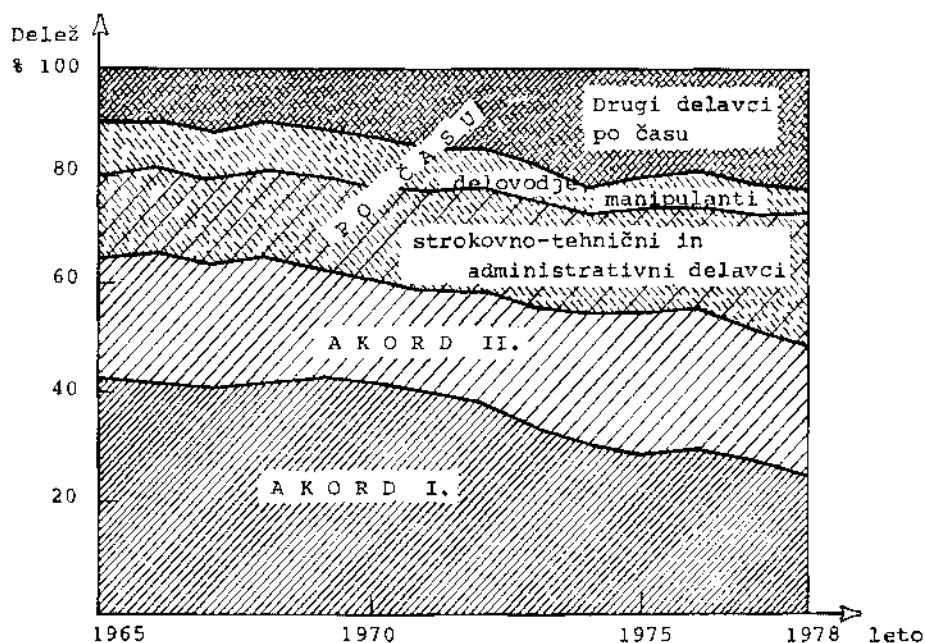
Delavce smo razvrstili v več kategorij:

V kategorijo »po učinku« smo razvrstili delavce, ki zaslužijo pretežni del OD z deli, pri katerih je osnova za ugotavljanje višine OD količina opravljenega dela. Te smo naprej delili po kriterijih, kot so opisani v uvodu, in sicer na »akord I« tisti, ki so opisani pod 1 (sekači, traktoristi, konjarji, skladiščni delavci, šoferji), in na »akord II«. V tej skupini so delavci, ki delajo sicer v akordu, vendar je ta zelo ohlapen in prilagodljiv (v uvodu opisan pod 2). V tej skupini so: gojitelji, gradbeni delavci, cestarji.

V kategorijo »po času« smo uvrstili vse ostale delavce. Za te delavce ni popolnoma točno, da zaslužijo ves OD le na osnovi časa, prebitega na delu. Del

Gr. 2 TRENDI GIBANJA ŠTEVILA NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV

Gr. 3 DELEŽ POSAMEZNIH KATEGORIJ DELAVCEV

PREGLED GIBANJA IN DELEŽEV ZAPOSLENIH DELAVCEV PO OSNOVAH ZA DELITEV OSEBNIH DOHODKOV

L e t o	P o u č i n k u				P o č a s u		S k u p a j		V o d s t v e n i i n a d m i n i s t r a - t i v n i d e l a v c i		S t r o k o v n o - t e h n i - č n i i n a d m i n i - s t r a t i v n i d e l a v c i (u s l u ž b e n c i)	
	A k o r d I		A k o r d I I									
	Trend	Delež %	Trend	Delež %	Trend	Delež %	Število	Trend	Trend	Delež %	Trend	Delež
1965	100	43	100	22	100	35	914	100	100	25	100	15
1966	102	42	109	24	97	34	932	102	98	24	102	16
1967	94	41	97	23	98	36	880	96	96	24	96	15
1968	89	42	92	23	90	35	825	90	93	25	94	16
1969	90	43	76	20	94	37	807	88	94	26	97	17
1970	84	42	72	19	93	39	774	85	89	26	95	17
1971	75	40	70	19	94	41	736	80	86	26	95	18
1972	72	39	68	20	92	41	714	78	82	26	95	19
1973	62	34	76	22	94	44	696	76	82	26	94	19
1974	59	31	87	24	103	45	738	81	76	23	96	18
1975	58	29	98	26	107	45	768	84	87	25	104	19
1976	61	30	102	26	110	44	804	88	90	25	104	18
1977	56	28	92	24	119	48	789	86	94	27	118	21
1978	51	26	84	23	121	51	761	83	99	29	129	24

njihovih zaslužkov izhaja tudi iz različne količine in kvalitete dela. Večji del OD pa le izhaja iz časa, prebitega na delu.

Za vsako od teh kategorij smo prikazali trend spreminjanja števila delavcev (osnova je leto 1965) in pa njen delež v skupnem številu delavcev.

V zadnjih 4 kolonah je prikazano gibanje števila delavcev in njih deležev še za dve kategoriji delavcev. V prvo smo uvrstili manipulante, delovodje, tehnike in druge administrativne in strokovne delavce (vodstveni in administrativni delavci). Še posebej smo prikazali trende za strokovno-tehnične in administrativne delavce (uslužbenci).

Iz tabele 2 in grafikonov 2 in 3 lahko ugotovimo naslednje:

1. Število zaposlenih v vseh kategorijah pada ali pa vsaj stagnira in v letu 1973 doseže minimum. Po tem letu pada edino število delavcev v kategoriji »akord I« in doseže v letu 1978 komaj dobro polovico števila iz leta 1965.

2. Skupno število zaposlenih in delavcev v kategoriji »akord II« doseže drugi vrh v letu 1976. Pozneje število upada.

3. Število delavcev »po času« pada najpočasneje. V letu 1972 doseže svoj minimum (indeks 92) in pozneje zelo hitro narašča. Do leta 1978 naraste za $\frac{1}{5}$ v primerjavi z letom 1965.

4. Število strokovno-tehničnih in administrativnih delavcev se spreminja podobno kot pri drugih delavcih v kategoriji po času. Do leta 1974 več ali manj stagnira. Po tem letu hitro narašča. Leta 1978 jih je že skoraj $\frac{1}{3}$ več kot leta 1965.

5. Delež delavcev kategorije »akord I« nenehno pada. Od dobrih $\frac{2}{5}$ v letu 1965 je padel na dobro $\frac{1}{4}$ (26 %) v letu 1978.

6. Delež kategorije »akord II« se le malo spreminja. Po rahlem padcu do leta 1971 je začel ponovno naraščati, dosegel vrh v letu 1975/76 in ponovno padel na začetno raven.

7. Delež delavcev kategorije »po času« nenehno narašča. Iz dobre tretjine (35 %) v letu 1965 se je povzpел na dobro polovico (51 %) v letu 1978. Delež vodstvenih in administrativnih delavcev je praktično stagniral. Zadnji dve leti hitro narašča.

8. Delež strokovno-tehničnih in administrativnih delavcev nenehno raste. Sprva počasi, komaj opazno, nato pa vse hitreje. V 13 letih je narastel od slabe šestine (15 %) na slabo četrtino (24 %) ali za 60 %. V letu 1965 je bil 1 strokovno-tehnični in 1 administrativni delavec na 5,6 drugih delavcev. V letu 1978 pa je bilo to razmerje 1 : 3,16.

9. Gibanje zaposlovanja pri Gozdnem gospodarstvu Postojna (verjetno tudi drugod v gozdarstvu) je podobno, kot ga ugotavljamo za višje nivoje — občine, republiko in zvezo. Narašča število neproduktivnih delavcev tako v absolutnem, še hitreje pa v relativnem (delež) merilu. Domnevam, da je naraščanje števila neproduktivnih delavcev v OZD posledica naraščanja števila delavcev v negospodarskih dejavnostih. Če že ni posledica, sta pa oba pojava verjetno v tesni vzročni zvezi.

2.2. Zaposlovanje delavcev iz drugih republik

S hitrim razvojem gospodarstva koncem petdesetih in v začetku šestdesetih let so nastajala nova delovna mesta. Ta delovna mesta so v začetku započinjali naši delavci. Gozdni delavci so se odločali za delo v ugodnejših pogojih in zapuščali delo v gozdu. Istočasno beležimo naraščanje sečenj in gojitvenih del. Oboje je povzročalo veliko pomanjkanje gozdnih delavcev. To pomanjkanje so v začetku pokrili delavci zunaj območja gozdnega gospodarstva, običajno iz drugih republik, največ iz Bosne. V tabelah smo te delavce označili kot delavce

Tabela 3

STRUKTURA DELAVCEV GOZDARSTVA KNEŽAK (brez admin. in operat.-tehničnih delavcev)

L e t o	S T A N J E F E B R U A R J A														S T A N J E J U L I J A				
	S e k a č i					D r u g i d e l a v c i					S k u p a j				Števílo vseh delavcev	Index	Povečanje v primerjavi s februarjem %	Struktura %	
	Struktura %		Skupaj			Struktura %		Skupaj			Struktura %		Skupaj					Domači	Od drugod
	Domači	Od drugod	Števílo	Index	Delež %	Domači	Od drugod	Števílo	Index	Delež %	Domači	Od drugod	Števílo	Index					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1960-1962	100	-	46	100	60	100	-	31	100	40	100	-	77	100	86	100	12	67	33
1963-1965	42	58	38	83	52	96	4	35	112	48	68	32	73	94	95	111	30	55	45
1966-1968	28	72	46	100	56	94	6	36	117	44	58	42	82	106	86	100	5	54	46
1969-1971	20	80	15	32	30	93	7	35	112	70	71	29	50	64	99	115	99	38	62
1972-1974	48	52	27	58	51	97	3	26	85	49	72	28	53	69	79	92	48	48	52
1975-1976	39	61	25	53	44	94	6	31	102	56	70	30	56	72	63	73	13	65	35
1977	38	62	21	45	38	89	11	35	113	62	70	30	56	72	54	63	14	67	33
1978	40	60	20	43	42	86	14	28	90	58	67	33	48	62	43	50	10	67	33

STRUKTURA DELAVCEV GOZDARSTVA SNEŽNIK (brez administ.inteh.strokovnih delavcev)

Tabela 4

L e t o	S T A N J E F E B R U A R J A														S T A N J E J U L I J A				
	S e k a č i					D r u g i d e l a v c i					S k u p a j				Števílo vseh delavcev	Index	Povečanje v primerjavi s februarjem %	Struktura	
	Struktura %		Skupaj			Struktura %		Skupaj			Struktura %		Skupaj					%	
	Domači	Od drugod	Števílo	Index	Delež %	Domači	Od drugod	Števílo	Index	Delež %	Domači	Od drugod	Števílo	Index				Domači	Od drugod
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1960-1962	60	40	49	100	71	92	8	19	100	29	69	31	68	100	75	100	9	64	36
1963-1965	27	73	56	114	59	86	14	39	198	41	51	49	95	138	134	179	41	42	58
1966-1968	19	81	41	84	41	92	8	59	301	59	62	38	100	146	115	154	15	55	45
1969-1971	29	71	23	47	31	92	8	51	259	69	73	27	74	108	113	151	52	51	49
1972-1974	18	82	25	52	34	90	10	49	247	66	65	35	74	108	99	133	34	50	50
1975-1976	22	78	18	38	26	86	14	53	267	74	69	31	71	104	98	131	38	56	44
1977	14	86	21	43	27	88	12	58	294	73	68	32	79	115	84	112	6	64	36
1978	6	94	16	33	22	83	17	58	294	78	66	34	74	108	81	108	9	62	38

»od drugod«, za razliko od »domačih«. Pozneje je primanjkljaj gozdnih delavcev v večji meri pokrila mehanizacija, boljša strojna opremljenost dela.

Gibanje zaposlovanja delavcev iz drugih republik smo za razdobje po letu 1960 prikazali v tabeli 3 in 4. Prikazano je stanje za dve gozdarstvi, za Knežak, čist gozdni obrat z razmeroma malim nihanjem obsega in strukture del in Snežnik, gozdni obrat z mehanično delavnico in centralnim mehaniziranim skladiščem ter z velikimi spremembami v obsegu in strukturi del.

Tabeli 3 in 4 sta enaki. V njih je prikazano stanje zaposlenih neposrednih (»fizičnih«) delavcev, to je brez delovodij, strokovno-tehničnih in administrativnih delavcev. Prikazano je stanje za februar in julij. Sklepali smo, da stanje v februarju prikazuje število stalno zaposlenih delavcev (delovno razmerje za nedoločen čas), stanje v juliju pa stalne in sezone delavce. Delavce smo ločili na sekače in druge delavce, te pa še naprej na domače in delavce od drugod. Podatki so dani za razdobje 1960 do 1976 kot poprečje treh oziroma dveh let. Za leti 1977 in 1978 so letni podatki.

Iz tabel lahko zaključimo naslednje:

1. Delavci od drugod se pojavijo prvič v letu 1960. Nastopajo kot sekači in stalni delavci. V začetku ni opazne velike razlike med stanjem februarja in julija.

2. Število stalnih delavcev upada (Knežak) ali ostaja približno enako (Snežnik). Upadanje gre na račun sekačev. Število drugih delavcev ostaja skoraj isto (Knežak) ali pa celo narašča (Snežnik).

3. Pomanjkanje delavcev v razdobju od 1963 do 1974 smo v glavnem pokrivali s sezonci. Ti sezonci so bili izključno od drugod in zaposleni pretežno kot sekači. Število sezoncev je v tem času doseglo v poprečju 35 do 40 %, v maksimumu pa skoraj 100 % od stalnih delavcev.

4. Delež sekačev v skupnem številu delavcev pada. Od $\frac{2}{3}$ v letu 1960 je delež sekačev padel $\frac{1}{5}$ do $\frac{2}{5}$.

5. Delavci od drugod so zaposleni v glavnem kot sekači. Na drugih delih delajo v glavnem domači, od delavcev »od drugod« pa pretežno le delavci, ki jim je iz zdravstvenih razlogov prepovedano delati z motorko. Delež sekačev od drugod je 70 do 80 % (v Knežaku je stanje tako, ker sta v »domače« všteta dva sekača, ki sta se preselila z družinama iz Bosne.)

6. Vzrok za tako stanje je v dejstvu, da se domači delavci raje odločajo za dela izven sečnje in tako v glavnem krijejo potrebo. Drugi vzrok je v tem, da bolje usposobljen delavec od drugod (traktorist, šofer) lahko dobi zaposlitev doma in se tudi vrne domov.

7. Iz podatkov v tabelah lahko sklepamo, da je bila fluktuacija gozdnih delavcev v preteklih letih zelo velika. Dosegala je delež preko 100 %. Ta fluktuacija je visoka tudi danes.

Visoka stopnja fluktuacije je dobro merilo delovnih pogojev delavcev.

8. Iz navedenega lahko sklepamo dvojje:

a) Velika ponudba delavcev od drugod (je in deloma še tudi sedaj) omogoča ekstenzivno zaposlovanje in dopušča tudi slabo organizirano in neučinkovito delo, s slabim »izkoristkom« delovnega časa.

b) Ponudba in možnost zaposlovanja delavcev od drugod je preprečila (verjetno le premaknila) prevrednotenje dela in opravil. Omogočila je, da neugodno stanje gozdnega delavca, ko denarno in drugače ni motiviran za delo v gozdu, traja še vedno in za naprej.

Ta trditev še bolj kot za naše gospodarstvo velja za nekatera druga gozdna gospodarstva.

3. Izraba delovnega časa

Za doseganje visoke proizvodnosti je poleg drugih vplivov nujno čim bolj gospodarno izrabiti razpoložljivi delovni čas. To pomeni, da čim večji del delovnega časa delamo koristno delo, s katerim proizvajamo uporabne vrednosti. To velja tako za delavnik, za delovni čas v okviru dneva, kot za druga časovna razdobja, npr. leto. Prav tako je to enako pomembno za vse delavce, za vsa delovna mesta. Kljub temu največkrat govorimo o porabi delovnega časa le za delavce, ki delajo po učinku. Za te delavce imamo običajno ustrezne evidence o delovnem času. Za delavce, ki delajo po času, je pa največkrat edini podatek čas, prebit na delu, za nekatere delavce pa tudi ta podatek ni posebno zanesljiv. Na osnovi takih podatkov težko ugotavljamo izrabo delovnega časa.

Ugotavljamo, da je izraba delovnega časa vse slabša. Za koliko je slabša, predvsem pa kaj je temu vzrok, običajno ne vemo ali pa vsaj ne dovolj gotovo.

Kakšna je izraba delovnega časa v okviru leta pri sekačih, smo prikazali v tabeli 5. V tabeli je prikazan letni delovni čas kot poprečje sekačev, in sicer v delovnih dnevih po posameznih postavkah in v deležih posameznih postavk. Podatki so za zadnja 3 leta in izhajajo iz ustreznih evidenc o doseženi storilnosti. Podobno kot pri sekačih je tudi pri drugih delavcih.

Iz tabele lahko povzamemo naslednje:

1. V poprečju izrabijo sekači še malo več kot ves delovni čas. Ta gre na račun dela v prostih sobotah.

2. Na sečni delajo v okviru leta okoli 55 % časa (53–56 % ali okoli 150 dni). Druga dela opravljajo okoli 9 % časa ali v poprečju mesec dni. Skupno delajo od $\frac{3}{5}$ do $\frac{2}{3}$ časa letno.

3. Delež produktivnega časa pa tudi njegova absolutna dolžina se med leti spreminja. Opazen je dolgoročni (po letu 1972) trend upadanja. Delež produktivnega časa je močno odvisen od vremena. V letu z lepim vremenom, zlasti pozimi (1977), je delež visok. Ta delež ne gre samo na račun nadomestila za slabo vreme, pač pa je v takem letu najnižja poraba časa tudi za bolovanja, ostale plačane in neplačane izostanke z dela.

4. Čas, porabljen za dopuste in praznike, najmanj niha. V poprečju porabimo za to 12 % časa.

5. Delež slabega vremena je okoli 13 % ali 35–40 delovnih dni letno. Ta delež se spreminja glede na vreme.

6. Bolovanja je okoli 6 % ali 50 % več kot smatrajo pri socialnem zavarovanju za normalno (4 %).

7. Opravičenih in neopravičenih izostankov je okoli 3–4 % ali 7–10 dni letno na moža.

Navedene številke so poprečje gozdnega gospodarstva. V okviru gozdnega gospodarstva, in verjetno tudi med gozdnimi gospodarstvi, zelo variirajo. Temu so vzrok deloma objektivni pogoji, kot so: nadmorska višina, količina padavin, kriterij zdravnikov itd. Velik je pa tudi subjektivni vpliv, kot npr.: delovne navade, kriterij slabega vremena, nujnost izvršitve del ipd. Ta subjektivni vpliv se zlasti kaže v kritičnih časih, ko je dolgotrajno slabo vreme.

Na osnovi teh podatkov je težko sklepati o »koristnosti« ali smotrnosti izrabe delovnega časa. Nimamo podatkov za ustrezne primerjave. Kot kaže je pri nas, v primerjavi (ki pa je zelo groba) z drugimi gozdnimi gospodarstvi, stanje zadovoljivo. Kljub temu bi bilo to stanje lahko boljše, vsaj tako kot je bilo v letu 1977. Rezerva je v opravičenih in drugih izostankih. Pa tudi postavka »druga dela« skriva marsikaj, kot npr.: vse organizacijske pomanjkljivosti, sestankovanje, ipd. To so tudi postavke na katere lahko vplivamo, če predvidimo slabo vreme kot

Tabela: 5

IZRABA DELOVNEGA ČASA SEKAČEV

Leto	Povprečno število sekačev	Kazalec	Na delu			Prazniki in letni dopusti	Zastoji (slabo vreme)	Bolovanje	Ostali plačani izostanki	Opravičeni izostanki	Ostali neplačani izostanki	Vse skupaj
			Sečnja	Druge dela	Skupaj							
1976	132.3	dni/delavca	151.0	23.4	174.4	31.8	35.6	18.2	5.8	3.4	7.8	277.0
		Struktura %	54.5	8.4	62.9	11.5	12.9	6.6	2.1	1.2	2.8	100
1977	100.7	dni/delavca	155.8	29.4	185.2	32.8	34.6	12.9	3.4	3.6	3.4	275.9
		Struktura %	56.5	10.7	67.2	11.9	12.5	4.7	1.2	1.3	1.2	100
1978	91.1	dni/delavca	144.9	21.5	166.4	34.8	40.3	17.7	5.5	6.7	2.9	274.3
		Struktura %	52.8	7.8	60.6	12.7	14.7	6.5	2.0	2.4	1.1	100

Tabela: 6

PREGLED POKLICNIH OBOLJENJ SEKAČEV

Leto pregleda	Število pregledanih			Poškodbe vsled vibracij				Poškodbe vsled ro-pota				Skupno število poškodb vsled dela z motorko					
	Domači	Od drugod	Skupaj	Domači		Od drugod		Domači		Od drugod		Domači		Od drugod		Skupaj	
				Štev.	Delež %	Štev.	Delež %	Štev.	Delež %	Štev.	Delež %	Štev.	Delež %	Štev.	Delež %	Štev.	Delež %
1967	117	65	182	5	4	2	3	36	31	4	6	41	35	6	9	47	26
1968	59	15	74	4	7	-	-	9	15	1	7	13	22	1	7	14	19
1970	75	14	89	4	5	-	-	9	12	4	29	13	17	4	29	17	19
1972	69	49	118	9	13	2	4	4	6	3	6	13	19	5	10	18	15
1974	60	62	122	2	3	4	6	4	7	-	-	6	10	4	6	10	8
1975	11	10	21	-	-	1	10	-	-	-	-	-	-	1	10	1	5
1976	87	51	138	7	8	4	8	31	36	6	12	38	44	10	20	48	35
1978	54	54	108	5	9	1	2	4	7	1	2	9	16	2	4	11	10
SKUPAJ	532	320	852	36	7	14	4	97	18	19	6	133	25	33	10	166	19

višjo silo. Rezerv ni veliko (5–7 %) in z njihovim aktiviranjem ne pridobimo ravno veliko. Vendar so tudi te rezerve takrat, ko ni drugih, pomembne. Znesejo okoli 10 delovnih dni letno, to pa je poprečen zimski mesec.

Drugo pomembno področje pa je izraba delovnega časa v okviru delovnega dne. O njej vemo manj in jo tudi redkeje obravnavamo. Spoznavamo jo ob priliki raznih časovnih snemanj zaradi proučevanja dela.

Podatki o dnevni izrabi delovnega časa kažejo večjo rezervo kot v letni bilanci. Ta rezerva se kaže v dolžini delavnika in dolžini glavnega odmora, predvidenega za malico. Zlasti so ti odmori dolgi, ko delavci dobivajo toplo malico na delovišče. Tu porabijo večji del časa za hojo iz delovišča na cesto in nazaj. Običajno pa še na cesti čakajo na malico. Snemanja kažejo, da porabijo delavci za malico običajno več kot uro časa. Če temu dodamo še poznejši začetek in zgodnejši odhod z dela, hitro pridemo do 12–15 % »izgube« delovnega časa, ki jo ne beležimo in ne evidentiramo nikjer. Te »izgube« se lahko »lovijo« le z realnimi tehničnimi normativi dela in ustrezno evidenco ter ukrepi na osnovi te evidence. Koliko pri tem pomagajo normativi, nam najbolje pove primerjava med količino letno izdelanih sortimentov na enega sekača pri posameznih gospodarstvih.

Pri intenzivnosti izrabe dnevnega delovnega časa smo pri nekaterih delih omejeni. Omejitev predstavlja ugotovitev, da je smotrno, racionalno, gospodarno in tudi človeško, če delavec dela čimdaljšo dobo, ne da bi se izčrpal ali celo postal invalid. Tu je postavljena omejitev, da delavec za delo v delovnem dnevu ne porabi preko 2000 kalorij. Za večino gozdarskih del, celo za hojo v strmini, to ustreza efektivnemu delu 4,5 do 6 ur dnevno, ali 56–75 % delovnega časa.

Za sekače predstavlja drugo omejitev dolžina dovoljenega časa dela z motorko. Tudi ta pride v gornji okvir, če upoštevamo, da je delež obratovalnega časa motorke 60–70 % od produktivnega časa delavca. Neupoštevanje teh omejitev, zlasti pa še neustrezno delo z motorkami v preteklosti, je privedlo do stanja, ki je razvidno v tabeli 6. Iz nje vidimo, da je zbolelo za posledicami dela z motorko 19 % delavcev. Delež domačih delavcev je znatno večji (25 %) od deleža delavcev od drugod (10 %). Vzrok za to je fluktuacija delavcev od drugod in zaradi nje navidezno nižji delež. Prav tako je delež domačih izkazan nekoliko previsoko zaradi ponovnih pregledov in ugotovitev pri istih delavcih. V poprečju je verjetno to prav, vendar pa hkrati pomeni, da je vsak peti delavec bolnik zaradi posledic dela z motorko. Pri 70 % bolnikov je vzrok ropot, pri 30 % pa vibracije.

Kljub takim ugotovitvam pa je gozdni delavec in tudi sekač motiviran, včasih celo direktno stimuliran, za čim daljši in čim intenzivnejši delovni dan ali teden. V to ga sili sam akord, včasih in ponekod pa še dodatne premije za prekoračevanje norm in podobno. V to smer deluje tudi možnost, da dela dalj časa ali ob prostih dnevih, zato da bi ostal druge dni doma. Vse to so navade, ki jih v gozdarstvu še nismo prerastli.

Izraba delovnega časa je brez dvoma tako pomembno vprašanje, da se ne moremo zadovoljiti z naštetimi ugotovitvami. »Iskanje« dela z namenom, da bi odvrnili sekača od dela z motorko, je smotrno le, če je to delo koristno. Sicer je bolje, da sekač sedi. Na tem področju so široke možnosti, ki omogočajo tudi druge ugodne učinke. Gre za tako imenovano razširitev dela, ko delavec širi svoj delokrog in opravi tudi opravila, ki jih je prej delal drug delavec. Tu gre za:

a) psihološke učinke, ko postaja delo pestrejše, zanimivejše, zahtevnejše, v smislu iskanja najboljših rešitev in mobiliziranja pameti, ter ustrežnejše vsled zadovoljstva nad opravljenim delom,

b) fiziološke učinke, ko zaradi razširitve dela opravlja delavec več opravil, obremenjuje različne mišične sklepe in dele telesa, menjuje delo z različnimi orodji, naporno z manj napornim in fizično z umskim,

c) racionalizacijo dela, ko delo ni več razdeljeno med toliko delavci. Vsak delavec mora priti k drevesu, si prinesiti orodje in proučiti, kako bo delo najbolje opravil. Pri tem išče vsak najboljšo rešitev le za svoj del opravila in je le redko stimuliran, da delo opravi najugodnejše zase in za delavca v naslednji fazi. To zahtevo rešuje sedaj »delovna disciplina« in kontrola. Kako to funkcionira, je odvisno od veliko vplivov. Običajno kakšen vpliv deluje neugodno in delo ni v redu.

Delo gozdnega delavca je bilo vedno dovolj »razširjeno«. Ponavadi je po sečnji opravil še npr. ročno spravilo, žgal ogije itd. Danes obstaja bojazen, da s prenosom načel in prijemov organizacije dela, ki so običajni v industriji, preveč ožimo delo gozdnega delavca. Vendar za to ni nobene prave potrebe, posebno ne v naših razmerah. Prenos »industrijskih prijemov« razumem kot olajšavo delu; da gre sortiment čim hitreje in najlažje iz gozda in da se vsa ustrezna opravila opravijo na ugodnejšem prostoru, na najbolj racionalen način, s čim manj truda. Pri tem imamo zelo široke možnosti pri organizaciji oziroma pri izvedbi del, in sicer ustrezno razmeram v gozdu in delavčevi sposobnosti. Gre za tako imenovano skupinsko (brigadno) delo, ko delovna skupina poseka, izdelava in spravi sortimente do ceste. Opravi lahko še vsa potrebna gojitvena in druga dela (gradnja vlek) na delovišču. Za takšen način dela so danes že možnosti, saj imamo dovolj usposobljenih delavcev (več traktoristov, kot jih rabimo, ki so med sekači) in imamo tudi rezerve v strojnih kapacitetah, ki omogočajo svobodnejše delo. Te možnosti še premalo izkoriščamo, čeprav je tudi nekaj objektivnih ovir. Težko je npr. oblikovati trajno skupino iz domačih delavcev (običajno traktoristov) in delavcev od drugod (običajno sekači). Še večja ovira je, da imajo le sekači benificirano delovno dobo.

Sklep

Gozdna gospodarstva so razmeroma majhne, toda zapletene delovne organizacije. V njih združuje delo razmeroma malo delavcev, vendar v velikem številu TOZD. TOZD so prostorsko ločene in obsegajo velike površine. Tudi dejavnosti posameznih TOZD se znatno razlikujejo. Zato združuje delo v gozdnogospodarskih organizacijah veliko poklicev, delavcev iz različnih okolij in različnega porekla. Vsled tega so to sestavljeni sistemi.

Zapletenost sistema povečuje še naslednje:

- V gozdnih gospodarstvih so združene pridobitniške dejavnosti z nalogami širokega družbenega pomena, kot so npr. socialna in varovalna funkcija gozda. Prepletajo se tradicionalne dejavnosti upravne in varstvene narave s sodobnimi organizacijskimi in tehnološkimi prijemi.

- Gozdarstvo je vse globlje v krizi. Gozdarji si pa nismo enotni glede izhoda iz krize. Razhajamo se v oceni, kdaj in koliko sredstev bo dobilo gozdarstvo ter kdo bo ta sredstva dal za kritje dejavnosti, ki niso pokrite z vrednostjo prodanih sortimentov.

Študija omogoča naslednje zaključke:

- Na motiviranost delavca deluje zelo veliko vplivov. Ti vplivi so pri vsakem delavcu v drugačnem zaporedju.

- V gozdnih gospodarstvih združujejo delo domačini in delavci od drugod. Cilji in motiviranost za doseganje ciljev se med njimi znatno razlikujejo.

— Ponudba nekvalificiranih delavcev od drugod omogoča ekstenzivno zaposlovanje, tudi sezonsko delo, in s tem slabo izrabo delovnega časa.

— Delavce v gozdnih gospodarstvih lahko razdelimo v dve skupini. Prvi dobivajo osebni dohodek po merilih količine opravljenega dela (delavci »po učinku«), drugi po času, prebitem na delu (delavci »po času«). Trenutno sta obe skupini približno enako veliki. Veča se skupina delavcev »po času« in manjša skupina delavcev »po učinku«.

— Skupina delavcev »po učinku« je bila vse doslej, in je še, podvržena strogi presoji o njeni učinkovitosti, storilnosti, izrabi časa itd. Proučevano je bilo njeno delo in na osnovi tega oblikovan učinkovitejši način. Zanj so bili določeni vsi potrebni normativi.

— Delavci nepopolno izrabljajo svoj delovni čas. Ne težijo k največjemu možnemu zaslužku. Zato lahko sklepamo, da OD (denar) ni edini ali ne dovolj velik motiv dela.

— Delavci »po času«, zlasti administrativni in strokovno-tehnični, se zadnja leta zelo hitro množijo. Ta pojav gre vzporedno s povečanjem delavcev izven gospodarstva. Povečanje pisarniškega in tehniškega kadra v OZD je posledica povečanja kadra v organih družbenopolitičnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnostih.

— Vse delovne organizacije, tudi gozdna gospodarstva, so sistemi s svojimi zakonitostmi, vplivi, vzpodbudami in povratnimi zvezami. Vsi ti sistemi delujejo v nekem okolju. Med sistemom in okoljem je veliko vplivov in zvez, veliko več kot jih lahko prikažemo na grafikonu. Vsaka sprememba v delu sistema vpliva na neki način tudi na ostali del (ali dele) sistema. Prav tako na okolico in obratno. Mehanizem sistema teži k uravnoteženju.

Ni možno, celo nedopustno in krivično je, izvzeti iz sistema določeno kategorijo delavcev in jo obravnavati ločeno in drugače od drugih delavcev v sistemu in tudi okolici. Sistem ne prenese prevelikih motenj. Če so v znosnih mejah, sistem s svojimi mehanizmi te motnje odpravi, sicer pa sistem lahko celo razpade.

Literatura

1. Fein, M.: SISTEM STIMULATIVNOG NAGRAĐEVANJA, Industrijski inženjering (prevod), Beograd 1973.
2. Rebuta, E.: EKONOMSKI POKAZATELJI USPJEŠNOSTI UVADANJA NOVIH NACINA RADA I SREDSTAVA ZA RAD KOT ŠUMSKOG GOSPODARSTVA POSTOJNA (referat na posvetovanju v Budvi 1975).
3. Rebuta, E.: TRENDI INTENZIVNOSTI KORIŠĆENJA RADNOG VREMENA KOD GG POSTOJNA (referat na posvetovanju v Dečanic 1976).
4. Rebuta, E.: TREBA JE DOPOLNITI SISTEME NAGRAĐEVANJA, Gozdarski vestnik 32 (1974) s. 269.
5. Richardson, J. A.: NAUKA O PONASANJU ČOVJEKA I INDUSTRIJSKI INZENJER, Industrijski inženjering (prevod), Beograd 1973.
6. Yers, M. S.: OSNOVNE EFIKASNOSTI ČOVEKOVOG RADA I INDUSTRIJSKI INZENJER, Industrijski inženjering (prevod), Beograd 1973.
7. RAZNI PODATKI, STATISTIKE IN POROČILA GOZDNEGA GOSPODARSTVA POSTOJNA.

MOTIVIERUNG FÜR PRODUKTIVERE ARBEIT IN FORSTWESEN

Zusammenfassung

Die regionalen forstwirtschaftlichen Organisationen Sloweniens sind relativ komplizierte Arbeitsorganisationen. Ihre Arbeiterzahl ist relativ gering, und dazu sind die Arbeiter auf eine ansehnliche Anzahl von Einzelbetrieben verteilt. Diese sind räumlich getrennt und umfassen grosse Waldflächen. Die Tätigkeiten einzelner Betriebe unterscheiden sich stark

untereinander. Deshalb schliessen sich in den forstwirtschaftlichen Organisationen Arbeiter einer breiten Berufsspanne zusammen, die aus verschiedenen Ambienten kommen und verschiedener Herkunft sind. Es handelt sich also um zusammengesetzte Systeme. Diese werden zusätzlich durch folgende Momente kompliziert:

- Die forstwirtschaftlichen Organisationen vereinigen unternehmerische Tätigkeiten mit Aufgaben von weitem öffentlichen Interesse, wie es z.B. die sozialen und Schutzfunktionen des Waldes sind. Traditionelle Tätigkeiten administrativer und schützender Natur verflechten sich hierbei mit modernen organisatorischen und technologischen Massnahmen.

- Die Forstwirtschaft gleitet in eine immer tiefere Krise hinein. Forstleute sind sich über den Ausgang dieser Krise nicht einig. Ihre Meinungen gehen auseinander, wenn Termine und Höhe der der Forstwirtschaft zugedachten finanziellen Mittel in Frage stehen und woher die Mittel für die Deckung der Ausgaben für Tätigkeiten kommen sollen, welche mit dem Werte der verkauften Sortimente nicht gedeckt sind.

Die Studie ermöglicht folgende Schlussfolgerungen:

- Die Motivierung des Arbeiters wird von vielen Seiten beeinflusst. Diese Einflüsse weisen bei verschiedenen Arbeitern verschiedene Reihenfolgen auf.

- In den forstwirtschaftlichen Organisationen arbeiten ortsausässige und auswärtige Arbeiter zusammen. Ihre jeweiligen Ziele und Motivierungen dafür sind sehr unterschiedlich.

- Das Angebot von auswärtigen Arbeitern bedingt eine extensive Beschäftigung, auch die Saisonarbeit und damit schlechte Ausnutzung der Arbeitszeit.

- Die Arbeiter der forstwirtschaftlichen Organisationen können in zwei Gruppen eingeteilt werden. Die erste Gruppe sind »Effektarbeiter«, die zweite »Zeitarbeiter«. Gegenwärtig sind beide Gruppen ungefähr gleich gross. Die Gruppe der »Zeitarbeiter« zeigt jedoch eine Vergrösserungstendenz und die Gruppe der »Effektarbeiter« eine Verkleinerungstendenz auf.

- Die Gruppe der »Effektarbeiter« war und ist immer noch einer strengen Beurteilung ihres Effektes, ihrer Leistung und Zeitausnutzung unterworfen. Ihre Arbeit wurde analysiert und darauf wirksamere Methoden gegründet. Zu diesem Zweck wurden alle notwendige Normative festgesetzt.

- Die Arbeiter nutzen ihre Arbeitszeit unvollständig aus. Sie bewerben sich nicht um den höchstmöglichen Lohn. Daraus kann geschlossen werden, dass das Geld nicht das einzige oder genügend grosse Motiv der Arbeit bedeutet.

- Die Zahl der »Zeitarbeiter«, vor allem administrativer und fachlich-technischer Kräfte, wächst in der letzten Zeit sehr rasch an. Diese Erscheinung geht mit dem Anstieg der Arbeiterzahl in den nichtwirtschaftlichen Organisationen parallel. Das Anwachsen des administrativen und technischen Kaders in den Betrieben ist eine Folge des Anwachsens des Personals in den Organen der lokalen politischen Gemeinschaften und selbstverwaltenden Interessengemeinschaften.

- Jede Arbeitsorganisation und so auch die forstwirtschaftlichen Organisationen stellen Systeme dar mit eigenen Gesetzmässigkeiten, Einflüssen, Motivierungen und rückwirkenden Verbindungen. Alle diese Systeme wirken innerhalb eines Milieus. Zwischen einem einzelnen System und seinem Milieu bestehen zahlreiche Beeinflussungen und Verbindungen, viel zahlreichere als eine Graphikondarstellung zu erfassen vermag. Jede Veränderung eines Systemteiles wirkt irgendwie auf andere Teile desselben Systems ein, aber auch auf das Milieu und umgekehrt. Der Systemmechanismus strebt einem Gleichgewicht zu.

Es ist unmöglich, sogar unzulässig und ungerecht, eine Arbeitergruppe aus dem System herauszulösen und sie getrennt und anders von anderen Arbeitern desselben Systems und Milieus zu behandeln. Ein System trägt keine grossen Störungen. Es ist fähig, erträglich Störungen mit Hilfe seiner eigenen Mechanismen abzuschaffen, bei zu starker Belastung aber kann es zu seinem Zerfall kommen.

Z VESTNIM STROKOVNIM DELOM SPREMENJENI MALODONOSNI GOZDOVI V VISOKODONOSNE

Uvod

Potrebe po lesu so doma in v svetu vedno večje. Ponavlja se težnja, da bi pridelali večje količine lesa v plantažni in nasadni obliki zunaj gozda in na drugi strani prizadevanje, da bi intenzivirali malodonosne gozdove. Na Slovenskem lahko pričakujemo več od vlaganj v malodonosne gozdove (čeprav v daljšem času), saj je dobra polovica Slovenije gozdnata; od tega je kar $\frac{1}{4}$ gozdov malodonosnih. Anketa, ki jo je opravil l. 1978 Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo med gozdnogospodarskimi organizacijami, je pokazala, da imamo v republiki ca. 55.000 ha steljnikov, 73.000 ha panjastih gozdov, 70.000 ha prekomerno izbiralno izsekanih gozdov in 34.000 ha grmišč. Od tega je 116.000 ha na potencialno pomembnih rastiščih in so zato gospodarska vlaganja tu povsem upravičena. Zelo nazoren je podatek, da znaša proizvodna sposobnost gozdnih tal v Sloveniji za gospodarske gozdove okrog 8 m^3 letnega prirastka na 1 ha, dočim je sedanja višina letnega prirastka po hektarju dobre 4 m^3 .

Že leta 1970 smo pričeli izdelovati detajlni melioracijski načrt haloških gozdov, s katerimi gospodari GG Maribor. Gozdovi so bili pregledani, opisani in plansko opredeljeni po namenu glede na rastišče, združbo in bodoči način gospodarjenja. Poleg skromneje zastopanih kategorij (gozd, ki je namenjen ozkim kmečkim potrebam, gozd na slabem rastišču in gozd kot krajinski element), je izstopal gozd, ki prihaja v poštev za melioracije s premeno, in sicer zaradi dobrega rastišča, vendar slabe drevesne zasnove; zavzema 3.900 ha. Melioracija le z gojitvenimi prijemi naj bi bila na 7.500 ha (skupna površina haloških gozdov pa je 12.600 ha). Predvidena je obsežna sadnja sm 3.950.000 sadik, r. bo 1.511.000 sadik, z. bo 574.000 sadik, z. du 556.000 sadik in plemenitih listavcev 507.000 sadik.

Ker je preoblikovanje malodonosnih gozdov pri nas aktualno, menim da je umesten zgodovinski prikaz uspešnega gospodarskega razvoja manjšega »gozdnega obrata« v Švici. Iz nekoč malodonosnega panjastega gozda so po zaslugi vztrajnega dela, znanja in predanosti do gozda določenih gozdarjev, pa tudi zaradi preobrazbe celotne družbe, vzgojili vzorne gozdove, katere danes n. pr. razkazujejo študentom gozdarstva.

Predstavitev lenzburških gozdov

Lenzburški gozdovi so razporejeni okoli švicarskega mesta Lenzburg; oddaljeni so le nekaj kilometrov in pripadajo meščanom tega mesta. Do tretjega desetletja tega stoletja so merili 600 ha, v zadnjem času pa so pridružili še nove gozdne površine in obsegajo cca 1000 ha.

Gozdovi ležijo v švicarskem sredogorju in pripadajo pretežno združbam bukovih gozdov (*Melico Fagetum asperuletozum* in *Melico Fagetum luzuletozum*). Poprečna letna temperatura je $8-9^{\circ}\text{C}$, julijska 17°C in januarska -1°C . Pogoste so pozebe v maju. Letne padavine dosežejo od 1050 do 1150 mm, padavinsko najbolj bogati pa so poletni meseci. Nadmorska višina razprostranjenosti gozdov znaša od 400 do 540 m. Geološka podlaga so terciarni sedimenti (lapor, peščenjak) sem in tja prekrti z ledeniško moreno in mlajšimi rečnimi naplavinami.

Zgodovinski pregled dogodkov, značilnih za razvoj lenzburških gozdov

O razmerah, ki so značilne za nekatera obdobja, pričajo pisana poročila, ki segajo daleč nazaj. V zapiskih beremo, da so l. 1562 zaprli 6 dečkov, ker so izsekovali breze, kasneje pa je gozdar javno prešibal fanta zaradi ponovne tatvine lesa (gozdar nastopa kot varuh gozda).

Leta 1608 (in ponovno l. 1626!) so sklenili, da koze ne smejo več v gozd.

L. 1631 je pozval svet na veliko varčnost pri porabi lesa, sicer bo naslednji rod trpel pomanjkanje: meščani so ga porabili ogromno za kurjavo (neekonomska ognjišča). Izgleda, da so klatre izdelovali sami v gozdu, saj beremo leta 1638 pritožbe o tem, kako nekateri meščani izdelujejo prevelike klatre. Zato so sklenili, da se bodo drva izdajala na skladišču.

L. 1646 je pozval mestni svet vse meščane, naj na velikonočni ponedeljek v gozdu Lockhackerju izkopljejo mlade hraste ter jih zasadijo v Lenzhardu in Bergu, kjer so bile velike praznine zaradi sečnje starih hrastov (prva zabeležena skrb za umetno obnovo gozda).

V drugi polovici 18. stol. je zaradi roparskega gospodarjenja z gozdovi grozilo občutno pomanjkanje lesa. Zato so prešli v Švici po zgledu Francozov in Nemcev na strokovno gospodarjenje z gozdovi, ki je bilo zastavljeno na znanstveni osnovi. Upoštevali so princip: ne sekati več kot je prirastka. L. 1796 so izdelali načrt za gospodarjenje z lenzburškimi gozdovi, ki je ugotavljal previsoke sečnje ter potrebo po šolanih gozdarjih. Žal pa je še naprej ostalo vse po starem.

23. jan. 1797 so kupili na Tirolskem 400 funtov macesnovega semena in ga še isto leto polovico posejali. Danes dosegajo macesni lepe dimenzije in prodajne cene.

L. 1801 so dosegli prepoved živinske paše po vseh gozdovih mesta Lenzburg.

L. 1845 so izdelali nov načrt, v katerem so ugotovili podobne pomanjkljivosti v gospodarjenju z gozdovi kot v prejšnjem. Ugotovljeno je bilo, da so s prebiralnim gospodarjenjem v Lenzburgu izropali vsa lepa drevesa.

Bistvena sprememba v gospodarjenju z gozdovi je nastopila l. 1847, ko je postal upravitelj Walo von Greyerz, sin gozdarja; ta je gospodaril z gozdovi celih 50 let(!). Poprečna lesna zaloga na ha poprej predvidoma ni bila višja kot 100 m³, na koncu njegovega službovanja pa je znašala že 190 m³. Takoj na začetku svojega dolgoletnega službovanja si je Greyerz pridobil gozdarsko pisarno ter izdelal gospodarski načrt.

L. 1851 je bil novi gospodarski načrt potrjen in Greyerz ga je tudi dosledno izvajal. Predvsem so se izboljšali panjasti gozdovi, ki so tvorili $\frac{4}{5}$ vseh gozdov. Po golosečnji so gozdno zemljišče izrabljali 3–5 let za kmetijske potrebe. Temu je sledila sadnja številnih vrst iglavcev in listavcev.

23. junija 1851 popoldne je priredilo švicarsko gozdarsko društvo ogled lenzburških gozdov z maršruto, dolgo 15–20 km! (Čedna zavzetost.)

L. 1874 se je pričela 12-letna premena Linda in Bolla. Kot svetlobno drevesno vrsto (predkulturo) so sadili ma., r. bo in z. bo za polnilni sloj pa ga, hr (z uspehom) ter ja in js (brez večjega uspeha).

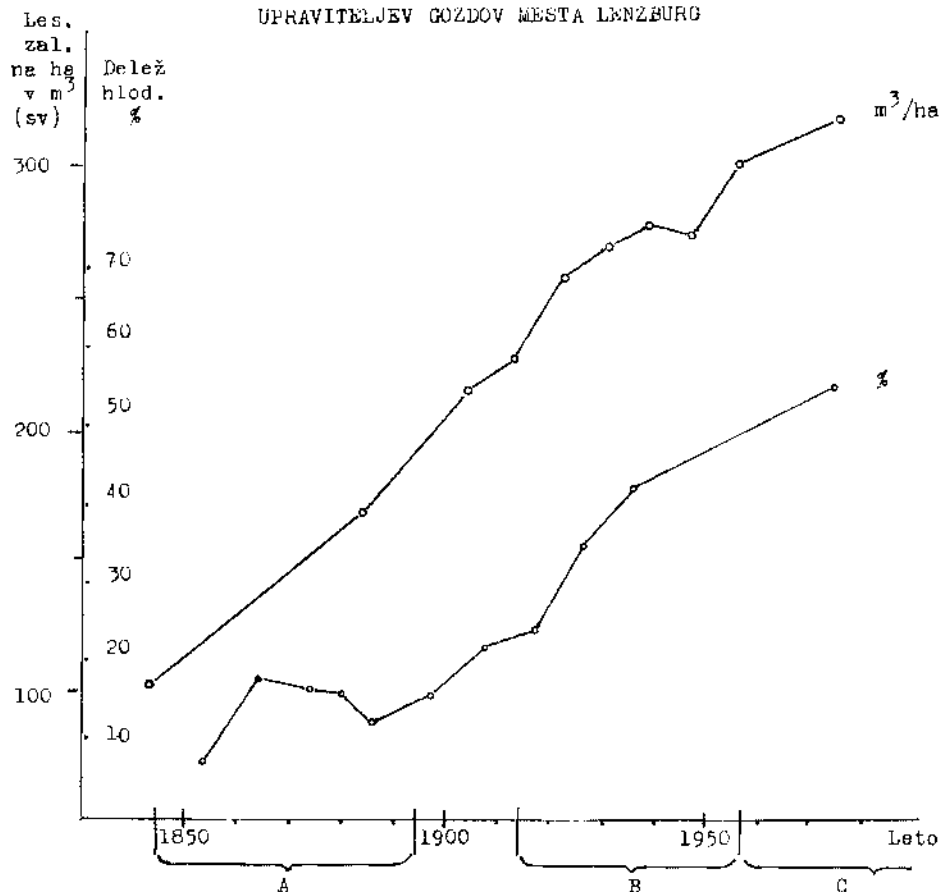
Žal pa v tistem času niso še skrbeli za pravilno poreklo semena (provenienca). Kot posledica sadnje rastiščno neprimernih ras je bila slaba oblikovanost debla, debelovejnatost in druge napake.

L. 1893 je bil opravljen zadnji golosek. Walo von Greyerz je že sprevidel, da je krčenje in vmesno kmetijsko uporabljanje zemljišča škodljivo za gozd.

V letih 1897–1907 so se zvrstili trije upravitelji, ki so začeli z uspešno saditvijo pod krošnje presvetljenega starejšega sestoja in s spremeno na manjših po-

PRIKAZ POVEČANJA LESNE ZALOGE IN DELEŽA HLODOVINE V CASU RAZLIČNIH

UPRAVITELJEV GOZDOV MESTA LENZBURG

- A. Waldo von Greyerz — doba golosekov, vmesnih kmetijskih užitkov in pogozdovanj iglavcev in listavcev v vrstah.
- B. Walter Deck — doba »luksuznega gojenja gozdov« — gospodarjenje s posameznim drevesom. Umetna obnova v odprtinah in tudi pod zastorom — velika poraba sadik.
- C. Niklaus Lätt — težnja po nadaljnjem povečevanju donosov in po racionalizaciji gojenja in celotnega gospodarjenja (porast plač). Zahteva po večjih pomladitvenih enotah in po prostorskem redu.

vršinah. Sadnja na večjih površinah je torej dokončno zamenjala skupinska sadnja in sadnja v gnezda.

Od 1914 do 1956 je Walter Deck nadaljeval s premeno gozdov; opiral se je na naravno obnovo ter težil k vzpostavitvi naravnega stanja v gozdu, tako da bi se tla v gozdu očuvala ali pa izboljšala. Gojenje sestojev je vodilo v izboljšanje njihove kvalitete, pri tem pa se je dvigala lesna zaloga.

Od l. 1956 dalje je upravitelj Niklaus Lätt. Gojenje gozdov poteka po sodobnih načelih skupinskega postopnega gospodarjenja, vse bolj pa je prisotna težnja po racionalizaciji. Letni posek znaša 9.500 m³ na površini ca. 1.000 ha.

Prikaz stoletne nege in obnove gozdov

V prvem gospodarskem načrtu beremo o bednem stanju lenzburških gozdov. Vzroki za tako stanje so bili pomanjkljivo gospodarjenje, sečnje po potrebi meščanov, predolgo skladiščenje lesa in podobno, torej razmere, ki so bile v 18. stoletju močno razširjene. V poročilu gozdarskega inšpektorja iz tistega časa beremo, da je smrekove monokulture napadla rdeča gniloba, lubadar, da so nastale poškodbe zaradi vetra. Zato inšpektor priporoča, da se smreka meša z r. borom, jelko in bukvijo.

Značilno za čas pred Walom von Greyerzem je dejstvo, da je bilo $\frac{3}{4}$ gozdov panjevcov z velikim deležem nezaželenih vrst, kot npr. trepetlike, vrbe in leske, $\frac{1}{4}$ pa je tvoril visoki gozd iglavcev, predvsem smreke. Greyerz je na začetku svoje 50-letne gozdarske službe, sredi 19. stol., izdelal gospodarski načrt, po katerem naj bi nizke gozdove spremenili v visoke. Vpeljati je bilo treba red v gospodarjenje in osnovati lastne drevesnice zaradi velikih potreb po sadikah. Pričel je z obsežnimi pogozdovanji na izkrčenih površinah, ki pa so bila pred pogozdovanjem še v kmetijski rabi (krompir-žita-krompir). Saditev gozdnega drevja je potekala v vrstah, in sicer: vrsti bukve, b. gabra, hrasta (z obhodnjo 30 let) je sledila vrsta macesna, r. bora, z. bora in breze, in to kot vrsta hitro-rastočega drevja (z obhodnjo 60 let). V sestojih, kjer so prodrli in se ohranili iglavci, so nastali bogati mešani gozdovi, v nasprotnem primeru pa enostranski gozdovi listavcev. O obsežnosti saditve priča tale podatek. Za distrikt Berg je Greyerz porabil 900.000 sadik, od teh pa je znana razporeditev po drevesnih vrstah za 500.000 sadik: 82.000 macesna, 79.000 r. bora, 21.000 č. bora, 31.000 smreke, skupaj 215.000 iglavcev; 73.000 breze, 91.000 bukve, 28.000 hrasta, 43.000

V lenzburških gozdovih prehajata debelo drevje in gošča drug v drugega na vsakem koraku. — Foto: B. Markič

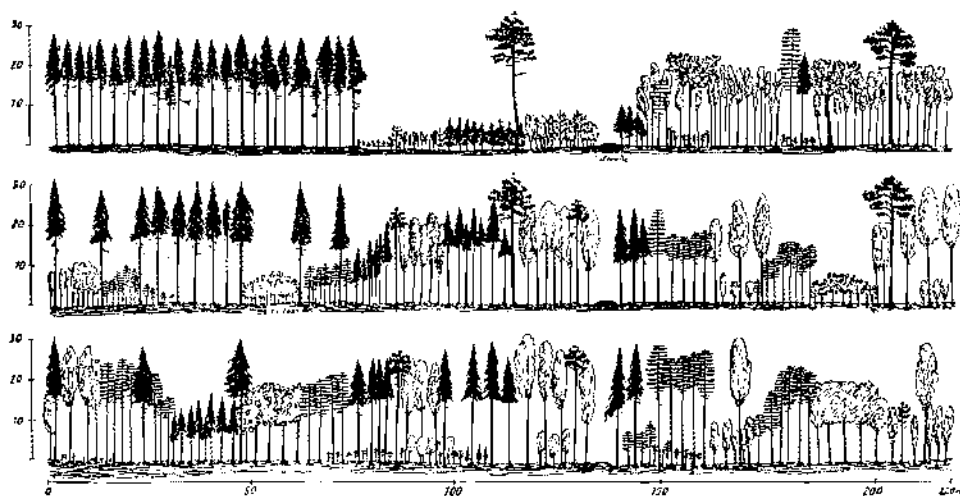
Lätt, upravitelj gozdov v Lenzburgu v tipičnem, intenzivno gojenem mešanem sestoju.
Foto: B. Markič

javora, 23.000 b. gabra, 10.000 č. jelke, 9.000 jesenov, 4.000 brestov, 2.000 robinj, platan in dom. kostanjev, skupaj 285.000 listavcev. Poleg tega je posejal še 300 kg semena, največ r. bora. (L. 1913 so našli v Bergu 10.000 macesnov, katerih srednje drevo je merilo $1,08 \text{ m}^3$, l. 1975 pa 3.300 dreves s srednjim drevesom $4,06 \text{ m}^3$!)

Poslabšanje tal zaradi vmesne kmetijske izrabe se je najmočneje odražalo na sadikah bukve, ki so formirale grmast habitus, manj prizadeta pa so bila drevesca z globokim koreninskim sistemom, kot macesen, hrast, r. bor. Sadike bukve pa so trpele tudi zaradi spomladanskih pozeb (znan je Greyerzov izrek: neumne bukve mi vedno pozebejo). Nasploh pa lahko trdimo za to obdobje obsežnih pogozdovanj, da je z njimi Greyerz dal osnovo za nadaljnjo izravnalno nego gozdov.

Greyerzovi nasledniki so na začetku tega stoletja nadaljevali s sadnjo pod zastorom, veliko pa so se posluževali tudi robnih sečenj. Za cilj so si postavili vzgojiti raznodoben gozd, kjer se posamezni faktorji produkcije najboljše uveljavljajo. Stanje gozdov se je pod Deckom še nadalje boljšalo, saj je gospodaril po sodobnih načelih: dvigniti produkcijsko moč rastišča, izogibati se odkrivanju gozdnih tal, vzpostaviti mešanost in slojevitost sestojev, sestavljenih iz polovice iglavcev in polovice listavcev, v sestojih pa je potrebno skrbno izbirati in pospeševati kvalitetna drevesa-elito (nosilce vrednosti) in končno je treba dvigniti lesno zalogo.

Vsa ta načela so s pomočjo nege tudi ustvarili. Za spremenitev obstoječih mladih enodobnih gozdov v raznodobne mešane gozdove z določenim številom elitnih dreves pa so bili potrebni izdatni posegi. Jedro Deckovih gojitvenih del so bila rahlejša odkazovanja, s katerimi se je česče vračal na isto mesto. Način

Spreminjanje enodobnega gozda (zgoraj) v raznodobnega po 30 letih (sredina)
in po 60 letih (spodaj) v Lenzburgu.

takega gospodarjenja so pokvarile le sečnje v času druge svetovne vojne, ko so potrebe po lesu močno narastle.

Deck je v večjem obsegu izvajal tudi podsadnjo senčnih drevesnih vrst (največ bukev in pozneje b. gaber) v smrekovih sestojih. Več let zapored so posadili kar po 20.000 do 30.000 bukovih sadik. V sestoje iglavcev so uspešno vnesli tudi skupine doba in gradna. Obnova gozdov je v tem obdobju potekala umetno in naravno na najrazličnejše načine, tako z oplodno sečnjo, s podsadnjo, s prebiranjem, s skupinsko sečnjo in sečnjo na panj. Prehod iz ene oblike v drugo pa je bil v prostoru tekoč. Teorija Englersa, Schädelina in Leibundguta je bila tu prenesena v prakso. Vendar se npr. skupinska sečnja ni opirala le na naravni pomladek, ampak tudi na umetno obnovo. Podsajene bukke in hrasti so pogosto predstavljali jedra nadaljnega pomlajevanja, še večkrat pa so tvorila jedra skupine posajenih svetloljubnih iglavcev, macesen, zeleni bor in rdeči bor.

Med leti 1921 in 1955 je bilo posajenih poprečno letno 53.000 sadik (28.000 iglavcev, 25.000 listavcev) in posejano 200 kg semena hrasta in jelke. Če bi to obnovitveno dejavnost razširili teoretično na 120-letno obhodnjo, bi prišlo na ha kar 11.000 sadik, kar je presenetljivo za tiste, ki vidijo pri Lenzburgu »naravne« prebiralne gozdove. Zaradi velike porabe sadik je bila vzgoji sadik posvečena velika skrb. Mnogo semena so pridobili iz lastnih elitnih dreves, ki so jih v gozdu označili z barvo.

Pri razlagi obnove gozdov pa se je žal potrebno dotakniti tudi škode, ki jo je povzročila divjad. Prvo srno so zapazili v gozdovih šele koncem prejšnjega stoletja, danes pa znaša stalež od 20 do 30 primerkov na 100 ha, zaradi česar umetna obnova brez zaščite ni več mogoča. Leta 1801 je bila prepovedana živinska paša, na njeno mesto pa že stopa paša druge vrste.

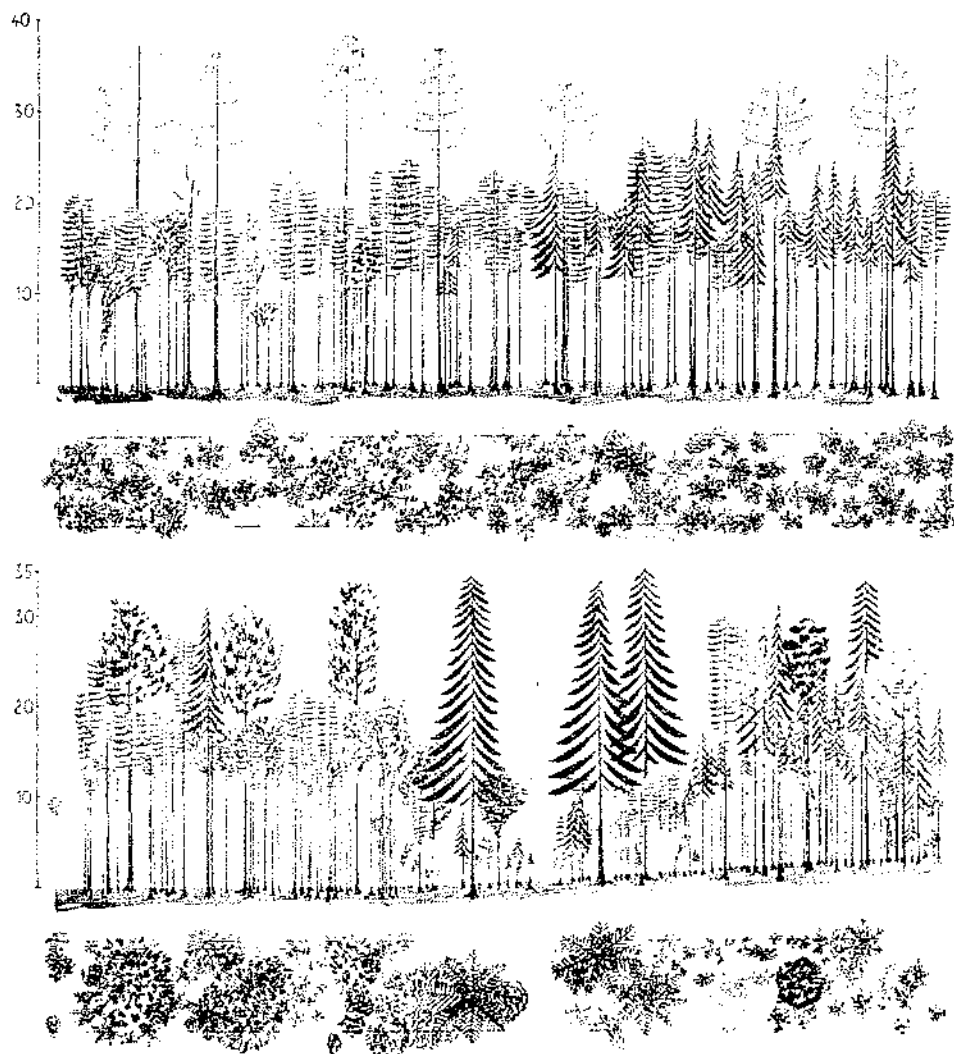
V dvajsetih letih tega stoletja je pričel Deck tudi obžagovati suhe veje pri rdečem in zelenem boru, jelki, smrekli, pozneje pa še pri macesnu. Obvejano drevje so označevali s pikami.

V času golosekov niso potrebovali goste cestne mreže, saj so posekan les spravljali kar po vsej površini. Ščasoma pa so pri novem načinu gospodarjenja

z gozdovi potrebovali smotrno položene in solidno grajene izvozne poti. Leta 1955 je znašala gostota gozdnih prometnic 55 m/ha (slovensko poprečje 12 m/ha), leta 1973 pa 97 m/ha.

Pomembno za delo v gozdu je bilo tudi dejstvo, da je Deck sam skrbel za kadre in prirejal tečaje za gozdne delavce in pomožne gozdarje.

Uspeh široko in strokovno zastavljenega dela ni izostal. Dosegli so cilj z osnovanjem mešanih in večslojnih gozdov (slika 1 in 2). Vrednostni prirastek se je kopičil na elitnih drevesih, kar nam potrjuje primer macesnov iz Berga. V Lütisbuchu so l. 1955 našli kar 726 debelih smrek s poprečno maso 5,6 m³ (180 letna smreka s 14 m³ je vrgla 1960 SFr ali 2.200.000 S din).

Primer razporeditve debelega drevja v Lütisbuchu.

Zgoraj: elitni macesni (70 dreves z 256 m³/ha) s podstojnimi jelkami
 Spodaj: smreka (30 dreves z 205 m³/ha) in zeleni bor (30 dreves s 180 m³/ha)
 s srednjim slojem listavcev in jelko v spodnjem sloju.

Sedanji gozdarski upravitelj Nikolaus Lätt si prizadeva še povečati donose gozdov. Opira se na fitocenološko osnovo, po kateri bi bilo lahko v gozdu 73 % iglavcev (in ne le dobrih 50 %), zmogljivost takega gozda pa je teoretično še višja od dejanskega prirastka 10,3 m³/ha.

Sestav današnjih gozdov odstopa od pred 100 leti zastavljenega cilja, da naj bo $\frac{3}{4}$ bukovih in $\frac{1}{4}$ gozdov iglavcev (proizvodnja drv), ali pa pravila pred 50 leti, da naj bodo vsi gozdovi mešani v razmerju 1:1. Nizke gozdove so v relativno kratkem času spremenili v visoke enodobne gozdove, te pa naprej v raznodobne gozdove, kjer so gospodarili s posameznim drevjem. Tako gospodarjenje pa je zaradi nepreglednosti, neupoštevanja prostorskega reda (transportnih mej) tudi težavno. Pretirana razdrobljenost otežuje planiranje in tudi samo izvajanje del. Poprečna velikost skupine letvenjaka, gošče ali mladja je znašala l. 1970 od 0,16 do 0,18 ha. Čiščenje in redčenje ni vedno pravočasno, zgodi pa se tudi, da se naravni podmladek nekaj let neguje, potem pa se pri sečnji in spravilu poškoduje. Lätt smatra, da je šel njegov predhodnik nekoliko predaleč ter imenuje tako obliko »luksuzno gojenje gozdov«. Zaradi tesnega finančnega položaja si lahko sedaj privoščijo letno le še 40 delovnih ur/ha gozda, oziroma 4 ure na m³ letnega prirastka. Analiza celotnega porabljenega časa na »gozdnem obratu« kaže tale razpored: za upravljanje 13 % za izkoriščanje 54 %, za obnovo in nego 20 %, za gradnje in vzdrževanje cest 7 %, za lesno skladišče in ostalo 6 %.

Danes zastavljajo cilj: naravni primerno zgrajen gozd, ki bo dal kar največ. Listavcem, kot nosilcem rodovitnosti, dajejo velik poudarek, ravno tako pa tistim gospodarsko zanimivim iglavcem, ki so sposobni za tako rastišče, s tem da naj bo v poprečju po masi $\frac{1}{3}$ listavcev in $\frac{2}{3}$ iglavcev.

Poprečna lesna zaloga je znašala l. 1882, 1913 in 1978 — 160, 215 in 318 sv/ha (m³/ha) ter se je na koncu približala idealni lesni zalogi po Bioleyu 375 m/ha (diagram). Razmerje iglavci:listavci po masi je znašalo l. 1913 63:37, l. 1955 pa 57:43; torej je premik v korist listavcev. Danes pa težijo k ponovnemu dvigu deleža iglavcev. V zadnjem stoletju se je stalno večal delež debelega drevja in s tem vrednost gozda. Podatki iz l. 1973 o srednjedebelem drevju po drevesnih vrstah v sv (m³) so: sm 1,51, ma 2,88, z. bo 3,30, bu 0,91. Da ustrezajo debeline tudi visokim cenam, nam pričajo podatki o poprečnih prodajnih cenah iz l. 1978: ma hl. 263 SFr/m³, sm hl. 157 SFr/m³, bu hl. 149 SFr/m³, cel les in drva 65 SFr/m³.

Poleg gospodarskega ima gozd še krajinski, zaščitni in rekreacijski pomen. Vendar pa tudi tem najbolj ustreza zdrav in mešan gozd, zato so lahko meščani Lenzburga s svojimi gozdovi zadovoljni.

Zaključek

Protirane sečnje v preteklosti, ko so potrebe po lesu prevladale zmogljivost gozda in zdrav razum (te težnje so ponekod še žive), so vodile v osiromašenje. Predvsem vztrajno delo več generacij gozdarjev in posluš širše družbe sta potrebna za dvig kvalitete gozdov. Melioracija zahteva svoj čas in ustaljen strokovni personal, pa tudi dobre sadike in rešitev lovskega vprašanja. V Lenzburgu so panjaste gozdove z nizko lesno zalogo, ki so dajali drobnejši les za kurjavo, zamenjali raznodobni mešani gozdovi, ki proizvajajo velik delež kvalitetne hlobovine. Pomembno je, da so gozdarji živeli za gozd in z gozdom do upokojitve, svoje delo pa spremljali v gozdu in pisarni. Tako so se ohranili tudi številni podatki o razvoju gozdov. Predvsem v našem stoletju je prevladalo načelo: zdrav gozd je raznodoben in mešan, vrednostni prirastek pa je potrebno nabirati na debelejšem elitnem drevju iglavcev in tudi listavcev. V zadnjem času je v gozdar-

stvu vse bolj potrebna racionalizacija del. Tudi umetna obnova z različnimi drevnimi vrstami iglavcev in listavcev je vseskozi potrebna. Vsem, ki želijo malodonosne gozdove na boljšem rastišču spremeniti v več vreden gozd v gošpodarskem, varovalnem in krajinskem pomenu, lahko primer razvoja lenzburških gozdov posreduje koristne napotke.

Lado Elaršek, dipl. inž. goz.

Literatura

1. Braun, E.: Aus der Geschichte der Waldungen der Stadt Lenzburg, Gedenkschrift, Lenzburg 1947.
2. Deck, W.: 100 Jahre Forstverwaltung Lenzburg, Gedenkschrift, Lenzburg 1947.
3. Köstler, J. N.: Die Lenzburger Waldpflege, Forstwirtschaftliche Centralblatt, Hamburg und Berlin, 3/4, 1961.
4. Lätt, N.: Waldbauliche Wirklichkeitsam Beispiel des Stadtwaldes Lenzburg, Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen, Zürich, 12, 1973.
5. Gozdomelioracijski načrt Haloze, elaborat, IGLG, Ljubljana, 1976.
6. Možnosti gospodarjenja z gozdovi v SR Sloveniji v srednjeročnem razdobju 1981—1985, SIS za gozdarstvo SR Slovenije, Ljubljana, avgust 1979.
7. Preglednice malodonosnih gozdov, grmišč in kmetijska zemljišča določena za gozd ter recentne regresije v gozdovih, IGLG, Ljubljana, 1978.
8. Rehenschaftsbericht und Rechnungen pro 1978, Lenzburg, 1979.

UDK 634.0.911:634.0.907.2:(497.12. Pohorje)

OD KDAJ JE POHORJE PROBLEM?

Pohorje je zagotovo eden tistih gozdnih predelov, kjer je pritisk najrazličnejših porabnikov gozdnega prostora in lesne surovine najmočnejši. Posebno močan je pritisk tistih, ki načrtujejo in skrbijo za turizem in rekreacijo. Ti pritiski niso nič novega, tudi nepričakovani niso. Vse pa kaže, da gozdarji nanje niso pripravljeni in za pravi strokovni odziv vse premalo oboroženi, zlasti z znanjem. Medtem, ko smo se pri obravnavanju naravnega prostora v okolici mest in na zmernejših reliefih spoprijaznili s krčenjem gozdne površine (kot da ta gozd ne bi imel vseh istih blagotvornih ekoloških funkcij kot v hribovitih predelih) pa nas bolj vznemirja poseganje po gozdovih v predelih, ki so še doslej veljali za nedotakljiva gozdnogospodrska območja. Vemo, da marsikaj kar delajo, ni prav. Toda mencamo in rogovilimo, dokler se sami sebe ne naveličamo. Potem odnehamo. Nimamo pravega orožja, da bi se uprli. Morda nam strokovnega znanja niti ne manjka. Toda interdisciplinarnih izkušenj nimamo, spopadov za uveljavitev takšnih ali drugačnih družbenih, političnih in gospodarskih hotenj se izogibamo, nimamo »bojnih« izkušenj in rutine, ne znamo delati z javnostjo. Vse bolj se umikamo v gozd, v samoto, h kubikom in hektarom, in v tem iščemo svojo notranjo, individualno lastno priznanje. Marsikdo ga tudi najde; seveda sam zase, ali v svojem ožjem strokovnem krogu. Toda ta afirmacija ni zadostna, je marsikdaj tudi lažna in le prikriva našo resnično nemoč. V sedanjí zgoščeni družbeni aktivnosti je edina resnična refleksakcija (priznanje) družbena verifikacija stališč in postopkov posameznikov pa tudi celih strok. To še posebej velja za našo.

Zato so poskusí in prizadevanja gozdarjev, ko hitijo svoje delo oplemenititi še z interdisciplinarnimi, zlasti socialnopolitičnimi in drugimi postopki, dobrodošli in vzpodbudni toda žal redki. Še posebej dragoceni so, če prihajajo z občutljivih (izpostavljenih) gozdnih območij in z ljudmi, ki v teh predelih žive, poznajo ekološki in sociološki ritem tega prostora, poznajo njihove slabosti in občutljivost pa tudi silo in moč! *Prav zato jim moramo verjeti!*

V celoti objavljamo razgovor, ki je bil zapisan v NAŠIH RAZGLEDIH 12. 10. 1979. V njem Vanč Potrč iz Maribora govori o svojih izkušnjah, ko se kot gozdar spoprijema z ekološko-prostorsko problematiko v gozdu in z množico interesov, vplivov, včasih tudi pritiskov, ki so dialektična posledica hitre politične in gospodarske rasti.

O krčenju gozdov za alpske smučarske centre govori Vanč Potrč, dipl. inž. gozdarstva

Vanč Potrč, dipl. inž. gozdarstva. Rojen 1.1.1937 v Rušah, diplomiral na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Vseskozi dela pri Gozdnem gospodarstvu Maribor, je revirni vodja TOZD gozdarstvo Ruše. Družbeno aktiven je zlasti v sindikalnih in naravovarstvenih organizacijah; sicer smučar, alpinist, jamar.

Razgledi: O Pohorju in njegovih smrekah je pel Slovencem Janko Glazer, svet je zvedel za ta »zeleni biser Evrope« s smučarsko zlato lisico, pohorsko urbano podnožje in zaledje je (bilo) ponosno na sistem žičnic, in če se je ravno zaslišal kak oporečniški glas ob dejanjih pohorske smučarije, so tudi tako imenovani pristojni ali poznavalci iz Ljubljane rekli, kako ne znamo ceniti prizadevanja zavze- težev, kako nas, navajene drobnjakarstva, bega velikopoteznost ...

Potrč: Oprostite, da vas ob »velikopoteznosti«, tej tako veličastni besedi, prekinem, z na videz surovo, a realno pripombo, s primerom: črpati vodo iz kopr- skega zaliva v bazen na vrhu Triglava bi bilo tudi velikopotezno ... in lahko bi se na dolgo pogovarjali o kakih velikopoteznih dejanjih, ki so se izkazala za polomijo ali katastrofo, in ne bi ravno rekel, da si v njih zavzeteži niso prizadevali.

Razgledi: Kot gozdarja vas boli nenačrtno poseganje v pohorske gozdove, skelijo vas poseke ...

Potrč: Ne le kot gozdarja, tudi ne kot rojaka izpod Pohorja. Lahko bi bil brezbrizen, vsi smo lahko brezbrizni, toda gre za velikansko odgovornost in neodgovornost, kakor se pač postavite. Kar zagrešimo, ali uničimo v gozdu, je izredno drago popravljati, odpravljati posledice, in dolgotrajno, stoletja dolgo.

Razgledi: Preden govorimo o posledicah, si oglejmo vzroke. Kaj je pglavitni vzrok za nevarne, škodljive posege in za nesporazume?

Potrč: Ni en sam. Najširše vzeto: nimamo valoriziranega slovenskega prostora, ne ocenjenega slovenskega gozda, nimamo valoriziranega Pohorja in ocenjene varovalne vloge njegovega gozda, ne znamo se pogovarjati več disciplinirano, ne soočamo argumentov, marveč se raje skrivamo za tako imenovano politično podporo oziroma podporo politikov, in podobno; tako je potem mogoče, da se lotevajo posamezniki ali skupine dejanj, ki imajo lahko nepopravljive posledice. Tako je mogoče sekati gozd in napeljevati žičnice brez soglasij družbeno pri- stojnih, npr. sveta za varstvo okolja, in zoper mnenje strokovno pristojnih in od- govornih, npr. gozdarskih organizacij združenega dela. Tako je mogoče projekti- rati 42 žičnic na novem območju, z velikanskimi posekami gozda, ne da bi kdo koga kaj vprašal oziroma ne da bi se samoupravno sporazumevali ali družbeno dogovarjali – odločilno besedo ima podjetje, ki bo postavljalo naprave. Peščica ljudi si dovoljujejo – ne mislim le na Roglo – kratkovidno ravnanje z občo in nena- domestljivo dobrino.

Razgledi: Nimamo valoriziranega slovenskega prostora, ste rekli.

Potrč: Turistično, športno ali rekreacijsko vzeto: vemo sicer, da se je mogoče kopati v morski vodi samo v morju in da je mogoče zganjati alpinizem predvsem v alpskih in deloma karavanških stenah, ne vemo pa, kje naj se osredotočimo sicer na poletni turizem in kje na zimskega, oziroma kaj je primerno za eno in kaj za drugo. In v okviru zimskega turizma se ne znamo zmeniti, kje naj bodo centri. In tako ravna vsak po svoje, vsak »graben« hoče imeti svoj center – alpski smučarski center – na višini, kjer raste vinska trta, česar seveda ni nikjer

drugje v Evropi. In tako se zgodi, npr. na pohorskem Arehu, da zarežejo široko poseko, po grebenu, na vrhu celo planirajo kakih šest betonskih hotelskih stolpnic, erozija zasipa gozdnogospodarske poti, vendar na vrhu veter spiha sneg, spodaj pa naglo skopni, tako da tam skoraj ni smučarije.

Razgledi: Tako smo spet na Pohorju. Vrzite bežen pogled na zgodovino, bolj odmaknjeno in bližnjo.

Potrč: Kadar so na Pohorju posekali gozdove na golo in so tako nastajale goličave — frate, so sečne odpadke po navadi sežgali in na teh požganicah so potem Pohorci gojili kmetijske kulture, da bi takoj zatem posejali semenje gozdnega drevja in zopet je zrastel gozd. Ne da bi vedeli za sodobno znanost »ekologijo«, si niso upali porušiti naravnega ravnotežja, vsaj v tolikšnem obsegu ne, da bi to ogrozilo njihov življenjski obstoj, čeprav so nemalokrat doživljali »hude ure«, kadar so preveč posegli v naravo. Ni naključje, da so »pohorske legende« prepolne gozdnih vil, škratov, divjih mož, jezernikov in škopjenkov, ki se znajo še kako maščevati, kadar bi kdo preveč posegel v življenjski prostor — gozd. Pa pustimo legende, čeprav se skriva v njih nič koliko pretrdih izkušenj naših prednikov kadar so se preveč poigravali z naravnim ravnotežjem. Kar takoj pogledjmo v današnji moderni čas, ko bi se morali vse bolj zavedati trajnih vrednot zelenega Pohorja, pa žal ni tako. Na Pohorju se namreč — govorjeno v objektivističnem jeziku — že dobrih deset let razvija bolj ali manj nenačrtno zimski turizem. Razvoj tega turizma se je začel v samem osrčju Pohorja pri Ribniški koči. Tam so posekali gozd za turistične objekte, za trase, potem pa je zaradi neenotnosti načrtovalcev in verjetno tudi zaradi finančnih težav vse obstalo. Zanimivo je, da se do danes še ni nihče vprašal za izgubo na posekanih površinah, kjer ni bilo dolga leta ne gozda in ne smučarije. Tukaj je očitno odgovornost načrtovalcev prvič krepko padla na izpitu. Odgovornega bi verjetno danes težko našli, škode, ki je bila s tem povzročena, pa bi tako ne mogel plačati, saj je eno človeško življenje prekratko za pokrivanje takšnih računov.

Razgledi: Vsaka šola nekaj stane.

Potrč: Preveč. Govoril pa bom raje mirno. Po opustitvi razvoja zimskoturističnega centra pri Ribniški koči je sledila doba intenzivnega razvoja zimskošportnega centra na mariborskem Pohorju, ter zimskošportnega centra na Kopah nad Slovenjim Gradcem. V zadnjem času pa se »precej govori« — to v narekovajih — o zimskošportnem centru na Rogli. Razvoj posameznih centrov je bil pogojen z gospodarsko močjo posameznih občin. Danes se že dosti govori in piše o povezavi teh centrov. Delajo se vedno novi in novi projekti, iz katerih se zrcalijo vse hujši posegi v pohorske gozdove. Govori se o predvidenih posekih okrog 2400 hektarov gozdov. Mnogo poznavalcev narave in njenih zakonitosti se danes sprašuje, ali res ni druge poti, da bi dosegli isti ali še boljši cilj z manj bolečimi posegi v naravo. Takšna vprašanja si danes postavlja vse širši krog delovnih ljudi, katerih usoda je tako posredno kot neposredno povezana z usodo pohorskih gozdov.

Razgledi: Torej se le premika? Torej le kaže, da boste morda dosegli harmonijo interesov ter gledali dolgoročno in ravnali odgovorno?

Potrč: Še posebno so bili in so zaskrbljeni gozdarji, lesarji, pohorski kmetje, lovci, ekologi, varstveniki, hudourničarji, urbanisti in ne na koncu tudi osveščeni turistični delavci in planinci. Zato ni zgolj naključje, da se je letos ustanovila »Sekcija za zaščito Pohorja« pri Občinski konferenci SZDL Maribor. Na njeno pobudo se, je izvedla 28. VI. 1979 široka javna razprava, na kateri so delovni

ljudje, občani, spregovorili o zaščiti Pohorja. Večina razpravljalcev je dala mnogo kritičnih pripomb na bolj ali manj stihijsko krčenje gozdov na račun zimskošportnih objektov. Predvsem se je obravnaval položaj na mariborskem Pohorju, sprejet pa je bil tudi sklep, da se s problematiko seznanijo tudi vse druge občine, ki kakorkoli posegajo v bit pohorskih gozdov.

Razgledi: Pravite, da ni naključje, da se je ustanovila sekcija za zaščito Pohorja. Kakšne poti sta ubirali?

Potrč: Pravzaprav se je sekcija vendarle rodila po svoje naključno, zaradi izrazitega, čeprav nehotenega izziva, ko je neki, menda projektant, rekel na seji sveta za varstvo okolja pri Občinski konferenci SZDL Maribor, da ga briga samo plačano naročilo, drugo pa nič. To drugo pa je varovanje okolja, vprašanje energije, rentabilnosti... In tako smo prišli do tega, da se zdaj izdeluje ekološka študija za celotno Pohorje, prava multidisciplinarna strokovna študija, ki bo nadomestila sedanjo ekološko pohorsko turistično dokumentacijo, napisano na treh redko tipkanih straneh. Vendar – se bojim – Rogla z nekaj deset žičnicami in Areh z betonom na vrhu gresta medtem tudi svojo pot.

Resnici na ljubo je potrebno povedati oziroma ponoviti, da so strokovnjaki, poznavalci narave in njenih zakonitosti, že v samem začetku snovanja zimskošportnih turističnih objektov opozarjali na predvidene in nepredvidene posledice zaradi prevelikega krčenja gozdov. Njihovo mnenje se ni upoštevalo, ali pa le zelo malo, o čemer priča zajetna dokumentacija. Skratka, mnenje strokovnih institucij se je bolj ali manj ignoriralo, kolikor ni bilo v skladu z načrtovalci zimskoturističnih projektov. Na drugi strani pa se načrtovalci teh objektov niso verjetno nikoli vprašali, kdo bo nosil posledice stihijskega načrtovanja, ali pa se jim zdi mogoče celo normalno, da postanejo posledice ne njihov, marveč »družbeni problem«. Po vsej verjetnosti, recimo tako, so tukaj v hudi zmoti. Nihče v naši socialistični samoupravni družbi si namreč ne more lastiti pravice, da bi neprehtano odločal o usodi dobrine splošnega družbenega pomena, kot je naš slovenski gozd. O tem lepo piše v slovenski ustavi v členih 102, 103 in 104. Še posebno varstvo pa daje – naj bi dajal – gozdu »Zakon o gozdovih«.

Razgledi: Les seka vendar tudi gozdno gospodarstvo, pa še veliko ga poseka, več kubikov ga podre kot pa kratkovidneži zimskega turizma.

Potrč: Mi z gozdovi gospodarimo, mi gozdove gojimo, čeprav les sekamo. Gozdove celo izboljšujemo, prizadevamo si za vzpostavljanje naravnega ravnotežja. Mi gozdarji gozdov ne zmanjšujemo, oni pa gozd likvidirajo. Prvi pogoj za kakršnokoli krčenje gozdov bi naj bila ekološka študija, ta pa je, v našem primeru, žal šele v izdelavi, ko je samo za zimskošportni center nad Mariborom že posekanih in uničenih dobrih 200 hektarov kapitalnih gozdov. »Načrtovalci« so na to silno ponosni, želeli bi pa očitno še več, saj zatrjujejo, da je tistih nekaj tednov, ko je na Pohorju dovolj snega, gneča res strahotna. Očitno je tukaj nekaj narobe. Lahko bi tudi rekli, da je preventiva odpovedala, seveda pa bo kurativa, kot je to po navadi, veliko dražja. Ob tem nastopi aktualno in že očitno vprašanje: ali je naša »družba« danes že dovolj bogata, da si lahko privošči milijonske izdatke za hudourniške objekte? Verjetno še ni, in še dolgo ne bo, pa vendar smo prišli že tako daleč, da moramo take objekte že graditi. Kdo jih bo plačal, se ve!

Razgledi: Omenili ste večnamensko in varovalno vlogo gozda.

Potrč: Da, za osvetlitev problematike, ki lahko nastane s kakršnimkoli nepremišljenim posegom v gozd, bi kot gozdar prav rad spregovoril vsaj nekaj

bised o večnamenski vlogi gozda. Danes je dokazano, da je zgodovina človeštva tudi zgodovina krčenja gozdov. Krčenju je v dolgi človeški zgodovini botrovala predvsem potreba po pridobivanju plodnih kmetijskih površin, še bolj pa sla po dobičku. Tako danes v Evropi gospodarimo predvsem z ostanki nekdanjih gozdov. Zgodovina pa nas uči, da so propadle premnoge visoko razvite civilizacije, ko so uničili gozdove. Zato danes ni naključje, da mnoge razvite države vse več vlagajo v gozdove in jih poskušajo širiti, na drugi strani pa raje uvažajo lesno surovino iz nerazvitih dežel. Danes se že precej govori o uničevanju pragozdov ob Amazonki in v Afriki in o usodnih posledicah, ki se že kažejo v obliki viharjev in povodnj.

Ob nedavnem obisku v Kareliji so nam sovjetski gozdarji s ponosom razlagali, da so povečali površino gozdov in njihov prirastek, gozdov, ki so jih bili v povojni obnovi prisiljeni pretirano sekati. Karelija, to so naša pljuča, pravijo. Tudi nas je gozd reševal v povojni obnovi, prej pa je ščitil borce, in bo odigral svojo vlogo v SLO, če bo kdaj potrebno.

V Sloveniji je na podlagi statističnih podatkov ugotovljeno, da izgublamo za razne namene letno okrog 2000 ha kmetijskih površin, zato je pritisk na gozd vse hujši. S tem, ko krčimo gozd, pa ne zgublamo le lesne surovine, temveč še vse druge vrednote, ki jih daje gozd. Zato bi danes ne smelo biti več nobenega prostorskega načrta, ki ne bi temeljil na ekološki podlagi, preden bi prišlo do dokončne odločitve o krčenju gozda.

Razgledi: Kako bi v okviru večnamenske vloge gozda razvrstili posamezne funkcije gozda v nekakšni prednostni lestvici?

Potrč: Prioriteta je odvisna predvsem od prostora oziroma okolja, v katerem je gozd. Danes prihaja v ospredje predvsem »varovalna« funkcija gozda in to bi v našem primeru, nad urbanim industrijskim območjem, kakršno je mariborsko, težko zanikali.

Tako je med drugim navedeno v gozdnogospodarskih načrtih, da so gozdovi pod Arehom na hudourniškem območju, pa se kljub temu ti gozdovi na račun zimskega turizma intenzivno krčijo. Posledice razdiralne moči vode in erozije so danes že močno vidne. To ni naključje, saj se je površina gozda, regulatorja odтока vode, občutno zmanjšala. Škode na gozdnih prometnicah so z vsakim nalivom hujše, po drugi strani pa so se začela premikati zemljišča, ki so leta in leta mirovala, skratka, vse več je zemeljskih plazov, kar pomeni ovire v transportu in spravi lesa in na koncu tudi manjši zaslužek gozdnih delavcev, saj je vse več neproduktivnih dni in zastojev v proizvodnji. Jasno je, da se bo ta problem jutri preselil na lesno industrijo in nekoliko pozneje na celotno gospodarstvo.

Razgledi: Smučarske trase vendar vzdržujejo: zasejali so jih s travo, prekopali z zaščitnimi jarki.

Potrč: S krčenjem gozdov se je zmanjšala tudi funkcija gozda kot »regeneratorja« tal, zakaj le s pomočjo globokih devesnih korenin se lahko črpajo rudninske snovi iz neplodne kamenine in pretvarjajo v plodno prst. Ta koristna in tisočletna igra narave je z likvidacijo gozda prekinjena in ni je trave, pa četudi je njeno seme iz uvoza, kakor je na trasah pod Arehom, ki bi nadomestila vlogo gozda. Erozija je vse bolj na pohodu, kljub velikanskemu trudu vzdrževalcev smučarskih tras, da bi jo s prečnimi jarki v strmih pobočjih zajezili.

S krčenjem gozda na samih grebenih in tik pod njimi se je povečala rušilna moč vetrov, pozimi pa se temu pridružijo še snegolomi, pri čemer je od gozdnega drevja najbolj prizadeta smreka zaradi plitkih korenin.

S preseškami v smrekove gozdove prihaja do sončnega ožiga lubja. Za smrekovo drevo, ki je rastle leta in leta v strnjnem gozdu, je to šok, zato začne hirati, iglice porumenijo in potem napade drevo še sekundarni škodljivec lubadar, in smreka se lahko samo še poseka. Tako ni nič čudnega, da se je za smučarske objekte pod Arehom moralo posekati okrog 10.000 dreves, za sanacijo gozdnih robov ob njih pa v naslednjih dveh letih še dodatno okrog 10.000. Med slednjih 10.000 dreves so všteta tudi tista, ki so jim buldožerji poškodovali korenine, pa so se zato morala iz varnostnih razlogov posekati. Kaj še pride, ne vemo. Nekateri domnevajo, da se bodo gozdni robovi zarastli po kakih 30 letih. Kakorkoli že, smreka je in bo še dolgo ogrožena.

Razgledi: Že ob pravdi za ljubljanski Tivoli in Rožnik so govorili o pljučih mesta, se pravi o rastlinju kot tvorcu kisika in čistilcu zraka.

Potrč: Funkcija gozda kot tvorca kisika in čistilca zraka je nad industrijsko onesnaženim mestom in okoljem praktično nezamenljiva. Ni naključje, da je bolnišnica za pljučno bolne ravno na Pohorju.

To pa še ni vse. Pod Arehom je obilo vodnih izvirkov, seveda nezaščitenih, pa čeprav je problem zaradi pomanjkanja pitne vode v Mariboru in njegovem okolju vse bolj aktualen. Zadnji čas bi že bil, da bi se ti izvirk, kolikor se še da, zaščitili. Celotna severna pobočja Pohorja so praktično en sam velik vodni rezervat. Ali ga bomo napravili? Voda s severnih pobočij Pohorja ima več prednosti pred talnico z Dravskega polja. Kajti slednja je že močno zastrupljena s kemičnimi snovmi, po drugi strani pa se porabi za njeno črpanje precej energije, medtem ko bi imela voda s Pohorja lasten padec.

Razgledi: Z nezavarovanimi vodnimi viri pa vendarle ne morete obremenjevati duš smučarskih zavzetežev, ali tistih, ki jih podpirajo. To je tako, kot bi smučarje krivili šč za to, da vam damjaki in jelenjad požrejo vso podrast, naravno in umetno gojeno.

Potrč: Res, zelena bratovščina in njena golazen – golazen zato, ker število te čudovite divjadi presega sleherne razumne meje – ki se pase na znoju pohorskega kmeta in gozdarja, sta vredni ostre razčlenbe in glasnega apela, a pustimo to za drugo priložnost. Rad bi še kaj rekel o lesu, ne le o gozdu. Po opozorilih »Rimskega kluba« je svet pred tremi velikimi krizami: ekološko, energetska, ter surovinska. Posebno o slednji se zadnje čase vse več govori. Tukaj ni izvzet niti les kot surovina za kemično in tehnično predelavo. Tako smo ga prisiljeni uvažati, in to iz daljne Sibirije na Pohorje, sami pa si privoščimo krčenje gozdov brez kakršnegakoli poprejšnjega izračuna. Naj ne omenjam preveč na široko vsakoletnih milijonskih izgub naših tovarn iverk, ker ne morejo delati z vso zmogljivostjo. Na to smo se očitno že kar navadili. Najkrajša pot je pač v uvozu lesa in podražitvi izdelkov.

Veliko krivico bi delali gozdu, če ga ne bi vsaj nekoliko povezali z energetsko krizo. Nafta je vse manj in vse dražja postaja, nič bolje ne kaže s premogom in človeštvo se vse bolj ozira za sončno energijo, kjer se srečuje z nenehnim problemom njenega skladiščenja. Narava je to že davno rešila s čudovitim procesom – fotosintezo, kar pa je seveda pogojeno z obstojem rastlinstva in drevja. Bogastvo, ki ga imajo danes šejki pod puščavo, imamo mi v naših gozdovih. Zaloge nafte so omejene in se bodo prej ali slej izčrpale, naš gozd pa je dobrina trajnega pomena, ki nam nudi ob umnem gospodarjenju »trajne donose«. Zato bi morali pretehtati, in to pretehtati z vseh vidikov, preden se odločimo krčiti gozdove in z buldožerji odstranjevati plodno prst, pa naj gre

za kakršenkoli interes, pa četudi interes načrtovalcev zimskošportnega centra na Arehu in v njegovi okolici, kot se to še danes dogaja, saj s tem ne delamo problemov in težav le sebi, marveč predvsem prihodnjim rodovom. Vprašam se, s kakšno pravico, in kdo nam je dal to pravico. Jasno, da nihče, pa vendar si je nekateri jemljejo več kot bi si je smeli. Takšni praksi bo potrebno narediti konec, če nočemo, da nas bodo naši potomci kleli cele rodove.

Sicer pa se preveč vrtim okoli Areha; tam pač delam, tam sem najbolj doma, vse pa velja seveda za vse Pohorje, za vse »centre«.

Čas bi torej že bil, da bi se načrtovalci zimskošportnih centrov in njihovi podporniki nekoliko streznili in začeli razmišljati o takšnih projektih, ki se bodo prilagajali naravi, ne pa narava njim. To bi bilo verjetno tudi ceneje in manj tvegano. Mislim, da res ni potrebno uničiti vrednot, ki jih ta hip še niti ne dojamemo, da bi prišli pozneje do spoznanja, kje vse smo nekoč nepopravljivo grešili.

Razgledi: Kako naj bo potemtakem s turizmom, tudi zimskim, na Pohorju?

Potrč: Turno smučanje je bilo na Pohorju že na samem začetku močno razvito. Tudi tekaštvo na smučeh ima perspektivo. Naj ponovim, kar sem že rekel ali vsaj nakazal: domeno alpskega smučanja bi prepustili našim Alpam in Karavankam, kjer so za to dani naravni pogoji, predvsem pa ni potrebno žrtvovati na stotine hektarov gozdov, kot se to danes dela in načrtuje na celotnem Pohorju. Zelo iluzorno je govoriti o alpskem smučarskem centru tam, kjer raste vinska trta — to spet ponavljam — na koncu pa se hudovati na milo vreme, kadar zaradi pomanjkanja snega ustvarja izgubo, in nepošteno je potem računati na celotno družbo, da bo pokrivala izgube nepretehtanih načrtov.

Nekateri pa kot da nočejo videti pravih, izvirnih lepot Pohorja, ki bi jih lahko nudil razvit letni turizem. Kot da jih je obsedla nekakšna megalomanija, in menda mislijo, da je dobro le to, kar je povezano z milijardnimi investicijami, ki jim predvsem ni videti konca. Pred kratkim smo v »Delu« lahko videli sliko novozgrajenega betonskega kolosa, hotela, ki ga bodo zaminirali, ker kvarí podobno sredozemske obale. Ali bomo jutri tudi mi na tej poti? Naši načrtovalci, kot sem že povedal, že rišejo in načrtujejo betonske stolpnice na samem grebenu Pohorja pri Arehu. Ali so resno premislili, če si naš delovni človek res želi iz mestnega betona v beton na samem vrhu Pohorja? Ali, bolje rečeno, si želijo ljudje iz mesta v mesto? Praksa je to že ovrgla. Saj vidimo iz dneva v dan, da je na Arehu vse več turistov pri leseni Ruški koči, ki se ujema s pokrajino, kot pa pri betonskem Šport hotelu Areh. Verjetno ni težko uganiti, kateri od obeh objektov že ustvarja in bo verjetno še lep čas ustvarjal izgubo. Nekateri mislijo, da je to čisto normalno, saj so izgubo celo planirali, menda je to »zagonski strošek«. Lahko le upamo in jim želimo, da bi se jim želje uresničile. Oh tem pa ne moremo mimo resnice, da se povsod po svetu v gozdovih gradijo turistični objekti, ki ne segajo čez vrhove dreves.

Vsekakor bo v prihodnje potrebno na Pohorju razmišljati o razvoju letnega turizma, in seveda v ta turizem tudi umno vlagati. Do danes neizmerljiva in neocenjena lepota Pohorja je namreč predvsem v njegovih gozdovih, čistih potokih, črnih jezerih, v njegovi tihi lepoti, ki jo opevata Janko Glazer in ljudski pesnik Jurij Vodovnik. Nihče še ni do danes izmeril enkratne vrednosti pohorske flore, ki uspeva na silikatni podlagi, če ne govorimo o vrednotah zdravilnih zelišč. Ali smo znali vse te lepote predložiti našemu turistu? Tukaj je žal malo storjenega, mislim, da lahko mirno priznamo: turistična propaganda je bolj ali manj »na psu«, vsaj kar zadeva letni turizem.

Dejal bi, da žal ne morem mimo občutka, da smo Pohorju že prizadejali nekaj težko popravljivih ran, da je nekaj že zamujenega, vendar pa še ne vse, da bi dali Pohorju in pohorskim gozdovom tisto mesto, ki jim gre. Predvsem pa, da ga ne uničujemo naprej, marveč si jemljimo od njega predvsem tisto, kar nam brez škode daje, saj smo navsezadnje le neločljivi del njegovega sveta in nekateri, kot npr. gozdarji, že zdaj življenjsko povezani z njegovo usodo. In takšni smo še kako dolžni povedati, kako in kaj menimo ob globokih posegih v gozdove Pohorja. To pravico si pridržujemo iz preprostega razloga, ker smo to tudi dolžni storiti. Naša samoupravna socialistična družba nam je namreč poverila skrb, da pohorske gozdove varujemo kot trajno dobrino splošnega družbenega pomena.

Edvard Kardelj je zapisal, da človek, ki ne vzdržuje ravnotežja v naravi, izgubi ravnotežje v sebi! Zavedamo pa se tudi – in vsi bi se morali zavedati – krutega dejstva, da bi človeštvo brez lesa sicer še preživelo, toda brez gozdov nikoli!

UDK 634.0.945.24:634.0.902(497.12)

MUZEJ ZA GOZDARSTVO, LESARSTVO IN LOVSTVO V OKVIRU TMS

Zgodovinski oris

Potreba po slovenski znanstvenoraziskovalni ustanovi in muzeju na področju gozdarstva, lesarstva in lovstva se je pojavila že kmalu po nastanku Jugoslavije, zlasti spričo naglega razvoja gozdarske vede in gozdarstva v naprednih državah ter naše zaostalosti izza avstrijskih časov. Predlogi za rešitev tega perečega vprašanja pa so se oblikovali šele po ustanovitvi (1931) gozdarske šole v Mariboru. Pri tej pomembni pedagoški ustanovi naj bi se ustanovila postaja za gozdne poizkuse, stalna gozdarska in lovska razstava ter se šoli dodelil stalni učni gozd. Mnenje vodilnega strokovnega kolektiva gozdarske šole je zastopal njen profesor inž. Stanko Sotošek v gozdarskem društvu in ga leta 1936 objavil v Šumarskem listu; dalje ga je sprožil na kmetijski anketi 1937 in ponovno na gozdarski anketi v začetku leta 1941. Pri tej priložnosti je naglasil tudi potrebo po osrednjem inštitutu za gozdarska, lesarska in lovska raziskovanja v Ljubljani. Kmalu nato je druga svetovna vojna zajela še našo državo in uničila tudi gozdarsko šolo v Mariboru.

Po osvobodilni vojni so nastopili ugodni časi za rešitev zgoraj omenjenih predlogov. Leta 1945 je odsek za gozdarsko prosveto v prvem Ministrstvu za gozdarstvo iskal v Ljubljani primerno mesto za gozdarsko šolo. Najbolj mu je ustrezalo zemljišče ob nekdanjem strelišču ob Večni poti pod Rožnikom, ki je bilo lastnina nekdanjega društva ostrostrelcev; tamkaj je bila takrat gostilnica, Zemljišče z objekti vred so dodelili fizkulturni organizaciji, ki ji je načeloval dr. Danilo Dougan. Le-ta je bil takoj pripravljen zagovarjati prepustitev vsega starega strelišča Ministrstvu za gozdarstvo v pedagoške namene, vendar le pod pogojem, da se ob gozdni šoli osnuje tudi lovski muzej, za katerega so lovci že zbrali dokajšnjo količino starega orožja za stalno razstavo. Spričo tega, da je obstajala tedaj med gozdarji in lesarji živahna težnja po ustreznem muzeju, je bil kmalu sklenjen sporazum o ustanovitvi ustreznega skupnega muzeja.

Za uresničitev teh zamisli je prišla prav razstava s področja gozdarstva in lesarstva leta 1946 v Ljubljani. Po razstavi je ostalo dokaj eksponalov, za kate-

re ni bilo mogoče v mestu najti primerne prostora za vskladiščenje. Pač pa se je v ta namen nudila začasna možnost v izpraznjenem gradu, nekdanjem samostanu, v Bistrici pri Vrhniki, kamor je bilo spravljeno v nekaj sob tudi že prej zbrano orožje in druga oprema. S tem se je tamkaj odprla glavna pot za ugoden nadaljnji razvoj muzejske dejavnosti.

Nastanek muzeja za gozdarstvo, lesno industrijo in lovstvo je povezan z ustanovitvijo Gozdarskega inštituta Slovenije — sedaj Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije — ki je bil predviden v zakonu o petletnem planu za razvoj narodnega gospodarstva v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Člen 15 tega zakona določa: »V Ljubljani organizirati za znanstvena raziskovanja na področju gozdarstva znanstveni inštitut z laboratorijem, na terenu pa postaviti raziskovalne postaje in položiti raziskovalne ploskve«. Odločba o ustanovitvi Gozdarskega inštituta Slovenije je bila objavljena 21. 4. 1947 (Uradni list LRS 1947, št. 17). Sklenjeno je bilo, da se mu priključi tudi predvideni muzej kot stalna tipološka razstava. V ta namen naj bi zgradili novo ustrezno poslopje v Ljubljani pod Rožnikom. (2/b).

Gradnja poslopja za gozdarski inštitut pa se je po letu 1948 zaradi splošnih finančnih težav, zaradi informbirojskega nasprotovanja naši državi, do leta 1952 zelo zavlekla. V tem času je število muzejskih zbirk v gradu Bištra vse bolj naraščalo in dodeljeno jim je bilo tudi več razstavnega prostora. Ko je bil leta 1951 ustanovljen Tehniški muzej Slovenije (TMS), se je vanj sporazumno s sedaj novim Ministrstvom za kmetijstvo in gozdarstvo vključil tudi Muzej za gozdarstvo, lesno industrijo in lovstvo, izoblikovan v okviru Gozdarskega inštituta Slovenije (4). S tem je TMS, z osrednjim vodstvom v Ljubljani, pridobil v Bistri stalno oporišče za mnoge muzejske zbirke, tako gozdarskih, lesarskih in lovskih; te bi v inštitutskih prostorih pod Rožnikom itak ne mogle dobiti dovolj prostora za stalne razstave.

Naslednje leto je bilo v okviru TMS organizirano novo vodstvo gozdarskega, lesnoindustrijskega in lovskega muzeja, in sicer takole:

1. Muzejski odbor. V njem so sodelovali delegati gozdarske fakultete, gozdarskega inštituta, Društva inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije ter Lovske zveze.

2. Uprava muzeja. Sestavljali so jo naslednji člani: inž. M. Šušteršič, upravnik; M. Mehora, konservator; I. Šepulj, preparator in oskrbnik muzeja; zunanji sodelavci prizadetih strok.

I. Šepulj je bil edini stalni uslužbenec v muzeju; vsi drugi so začasno sodelovali le toliko, kolikor jim je poleg njihovega rednega dela dopuščal čas.

Glavno breme za organizacijo dela, razvoj in vzdrževanje muzeja je nosil Gozdarski inštitut, TMS pa je njegovo delo krepko organizacijsko in strokovno-tehnično podpiral.

Po petih letih intenzivnega in uspešnega delovanja z zbiranjem, varovanjem in obdelavo dokumentacijskega gradiva ter s pridobivanjem poslovnih, razstavnih in skladiščnih prostorov so skupne težnje privedle do priključitve muzejskih zbirk v gradu Bištra k TMS; dne 25. 10. 1953 so jih kot avtonomni muzej predali javnosti. Za to slovesnost sta pripravila svoja poročila naslednja dva govornika: prof. ing. Franjo Sevnik, dekan samostojne fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo, kot predsednik odbora za urejanje gozdarskega, lesnoindustrijskega in lovskega muzeja. Orisal je prizadevanja strokovnih skupnosti za ustanovitev sodobnega gospodarsko-tehničnega muzeja ter njegov kulturni in narodno-gospodarski pomen. Naglasil je tudi nujnost, da ustrezna slovenska

podjetja in ustanove finančno pomagajo premagovati težave pri poslovanju in strokovnem delu novega muzeja.

Profesor Franjo Baš, prvi direktor TMS, pa je govoril o problemih gozdarskega, lesnoindustrijskega in lovskega muzeja v okviru Tehniškega muzeja Slovenije. Nadrobno je obravnaval razlike med sodobnimi in klasičnimi tehničnimi muzeji, številne naloge novega muzeja in njegove dotedanje uspešne dosežke. Zlasti pa je poudaril, da je potrebno postaviti mreže ustreznih zaupnikov po vsej Sloveniji, da bo mogel novi muzej opreti nanje svoje terensko delo pri vsakem gozdnem gospodarstvu in pri vsaki gozdni upravi, pri vsaki lesni industriji in pri vsaki lovski družini. Sodeloval bo z njimi in imel pregled o spomeniškem in muzejskem gradivu v njihovem delovnem območju.

V reviji za lesno gospodarstvo »Les«, leto V, Ljubljana 1953, je na str. 164 objavljeno poročilo pod naslovom »Gozdarski, lesnoindustrijski in lovski muzej« ter kratek posnetek obeh govorov ob odprtju ustanove za javnost. (2/c).

prof. Franjo Sevnik

Literatura

1. Letna in druga poročila ter zapisniki:
Poročilo a) ad št. 1: Franjo Sevnik — Govor ob otvoritvi Gozdarskega, lesnoindustrijskega, lovskega muzeja v Bistri pri Vrhniki dne 25. X. 1953.
Poročilo b) ad št. 1: Franjo Baš — O problemih gozdarskega, lesnoindustrijskega in lovskega muzeja v okviru Tehniškega muzeja Slovenije.
2. Sevnik, F.: a) V nove čase. Gozdarski vestnik 1946, str. 3—8.
b) Gozdarski inštitut Slovenije v prvem letu svojega obstoja. Gozdarski vestnik 1948, str. 137—144.
c) Gozdarski, lesnoindustrijski in lovski muzej. »Les« 1953, str. 164—165.
d) Deset let gozdarstva v novih časih. Gozdarski vestnik 1955, str. 259—271.
e) Slovenski gozdarji in lesarji v graditvi socializma. Gozdarski vestnik 1959, str. 97—108.
3. Mehora, M.: Gozdarski, lesnoindustrijski in lovsko tehniški muzej. »Les« 1953, str. 23—24, 164—165.
4. Kobe-Arzenšek, K.: Tehniški muzej Slovenije. Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino 1, 1969, leto XVII, str. 28—43.

UMRL JE PROF. IVAN MOŽINA

Dne 18. oktobra 1979 je umrl dr. Ivan Možina, redni profesor za anatomijo in tehnologijo lesa na visokošolski TOZD za lesarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani. Ni mu bilo dano uživati zasluženega pokoja, v katerega je stopil 1. decembra 1978, saj mu je zahrtna bolezen prerano pretrgal nit življenja.

Njegova življenjska pot se je začela 8. marca 1912 v Ljubljani, gimnazijo je dovršil v Celju, za gozdnega inženirja pa je diplomiral leta 1935 v Zagrebu.

Po dovršenem študiju in odsluženem vojaškem roku je leta 1936 stopil v službo pri gozdni direkciji v Ljubljani, kjer je delal pri urejanju in izkoriščanju gozdov. Od leta 1937 pa do začetka druge svetovne vojne je bil zaposlen na gozdni upravi Nazarje, kjer je prav tako delal pri izkoriščanju gozdov. V sklopu te uprave je bila tedaj ena največjih žag v Sloveniji ter največja in najbolj opremljena tovarna zabojev, ki je s svojimi proizvodi uspešno osvajala tuja tržišča. Pridobljene izkušnje na teh obratih so odločilno vplivale na njegovo kasnejšo strokovno usmeritev.

Med vojno je kot rezervni oficir padel v nemško ujetništvo, odkoder se je leta 1942 vrnil v Ljubljano, kjer je za krajši čas dobil honorarno zaposlitev pri gozdni direkciji.

Po osvoboditvi je bil dodeljen Pokrajinskemu narodnoosvobodilnemu odboru za Slovensko Primorje, kjer je sodeloval pri organizaciji gozdarstva in lesne industrije in kjer je bil med drugim šef odseka za lesno industrijo pri takratni direkciji za gozdarstvo in lesno industrijo v Postojni. Pri tem si je pridobil ustrezno znanje tudi v tistih vejah lesne industrije, katerih v ostali Sloveniji do takrat še nismo poznali, kot npr. o proizvodnji vezanih in lesonitnih plošč.

Kmalu po vojni smo v Sloveniji začeli ustanavljati prve strokovne šole za lesno stroko, da bi tako zapolnili najbolj pereče kadrovske probleme zlasti v operativni, saj takih šol v Sloveniji nismo imeli. K pedagoškemu delu na teh šolah je bil pritegnjen tudi tov. Možina, in sicer sredi leta 1947 kot honorarni predavatelj. Leta 1948 je bil imenovan za upravitelja nižje lesne šole, leta 1949 pa za predstojnika lesnega odseka Tehniške srednje šole v Ljubljani. Na teh zavodih je predaval anatomijo, tehnologijo in mehanično predelavo lesa.

Tako se je tov. Možina postopno usposabljal za teoretika in pedagoga na področju predelave lesa. Zato je razumljivo, da je bil zaradi teh svojih izkušenj pritegnjen k oblikovanju lesarskega dela naše prve visokošolske in znanstvene ustanove – gozdnega oddelka takratne fakultete za agronomijo in gozdarstvo.

Leta 1950 je bil izbran za docenta za anatomijo in tehnologijo lesa ter mehanično predelavo lesa, leta 1959 je doktoriral na zagrebški gozdarski fakulteti, leta 1960 je bil imenovan za izrednega profesorja in leta 1956 za rednega profesorja za predmeta anatomija in tehnologija lesa.

Po posebnem prizadevanju prof. Možine, ob sodelovanju gozdarskega oddelka in fakultete, se je študij lesarstva v okviru gozdarskega oddelka BF vse bolj diferenciral. Tako je bila v letu 1962 ustanovljena najprej lesarska smer študija. Ta je v letu 1968 prerasla v lesarski odsek, gozdarski oddelek pa se je preimenoval v gozdarsko-lesarski oddelek.

Njegova bibliografija obsega 6 samostojnih publikacij o lastnostih posameznih vrst lesa, 14 obsežnejših preiskav in ekspertiz (v obsegu od 20 do 80 strani) ter blizu 50 krajših strokovnih navodil in strokovnih mnenj za potrebe gozdnih in lesnopredelovalnih organizacij. Objavljene razprave so našle odmev v domačem in tujem strokovnem tisku, ki citira in obravnava nekatere pomembnejše znanstvene izsledke.

Za svoje izsledke je bil prof. Možina leta 1968 odlikovan z redom dela z zlatim vencem, za delo pri raziskavi lesa velikega jesena je leta 1970 prejel nagrado Kidričevega sklada, ob 30-letnici biotehniške fakultete pa je prejel plaketo ljubljanske univerze.

Prvega oblikovalca visokošolskega študija lesarstva v Sloveniji, utemeljitelja raziskovalnega dela na področju tehnologije lesa in uspešnega pedagoga bodo stroka, njegovi sodelavci, vse dosedanje generacije diplomantov lesarstva in gozdarstva na biotehniški fakulteti v Ljubljani, kakor tudi prijatelji in znanci, ohranili v trajnem spominu.

L. F.

ENERGETSKI UTRINKI

IZ DOMAČE IN TUJE PRAKSE

PIONIRJEV TABOR '79

Uredništvo časopisa »Pionir« je želelo za najbolj prizadevne krožkarje, sodelavce Pionirja, organizirati tabor. Na taboru naj bi pionirji pridobili nova znanja z lastnim raziskovanjem, ogledovanjem in poslušanjem predavanj. K organizaciji tabora so pritegnili gozdarje iz TOZD gozdarstva Rog in delovne skupnosti skupnih služb Gozdnega gospodarstva Kočevje. Za tabor smo izbrali nekdanjo vasico Podstene na robu planote, kjer stoji gozdarska koča. Koča lahko sprejme okoli 30 ljudi, ima dva dnevna prostora, kuhinjo in dovolj opreme za prenočevanje in kuhanje. Gozdarji so oskrbeli in plačali tudi dobro kuharico in avtobus za nujne prevoze. Čudovito okolje in lepo vreme sta omogočila, da so dnevi med 4. in 11. avgustom minili v zadovoljstvo vseh udeležencev tabora. Program je bil zelo pester, vendar ne prenaporen, zato mu je bilo 16 pionirjev in 3 mentorice zlahka kos.

Tabor so vodili: Marko Aljančič, Igor Langyka in Anton Prelesnik. Potekal je takole:

4. avgusta: zbiranje udeležencev, prevoz na Podstene in udomitev.
5. avgusta: avtobusni izlet na relaciji Podstene—Ribnica—Nova Štifta—Travna gora—Ogenjca—Jelenov žleb—Glažuta—Podstene. Ogledali smo si muzej v Ribnici, cerkev na Novi Štifti, obeležje na Ogenjci, brezno pri Jelenovem žlebu. Povsod je bilo krajše predavanje z razlago.
6. avgusta: pionirji so analizirali pojav jelovega mladja v smrekovem nasadu v odd. 56b GGE Rog. Popoldne so botanizirali in mikroskopirali.
7. avgusta: pohod skozi gozdove z ogledom najdebelejše jelke na Rogu, ostankov žage Rog, pragozda in spominskega obeležja na prostoru partizanske bolnice Pugled. Popoldne prosto.
8. avgusta: z avtobusom po Rogu, ogled bolnice Jelendol in Baze 20. V mlaki pri nekdanji vasi Resa so pionirji lovili njene vodne prebivalce in jih spoznavali. Popoldne je tabor obiskal aka-

demski kipar Stane Jarm, ki je pionirjem pokazal in razložil nastanek kipa ter odgovarjal na njihova vprašanja.

9. avgusta: z avtobusom do izhodišč za Prelesnikovo koliševko, Kardeljev bunker in obeležja na Pugledu. Pionirji so se seznanili s fenomenom koliševke in premerili ter skicirali ostanke Kardeljevega bunkerja. Ob spomeniku na Pugledu so zvedeli, v kakšen spomin stoji. Popoldne so poslušali predavanje o gospodarjenju z gozdovi.
10. avgusta: urejanje podatkov in zapisnikov ter nekatera predavanja o gozdu.
11. avgusta: povratek domov, spotoma ogled Ciganske jame pri Željnah, muzeja v Kočevju in gozdne drevesnice. Popoldne odhod iz Kočevja v Dutovlje, Ptuj in Žužemborg.

Vsak večer je gori taborni ogenj, ki je še popestril življenje v taboru. Donela je vesela pesem in muzika, kresale so se šale. Bilo pa je tudi dovolj priložnosti za resne pogovore o gozdu in njegovih prebivalcih, pa o zgodovini gozdov, ki so nas obdajali. Poleg tega so pionirji na taboru spoznavali nočno nebo in merili nekatere vremenske podatke, ki so jih na koncu obdelali.

Organizatorji tabora in mentorji pionirjev smo ob zaključku ugotovili, da je tak tabor zelo primerna oblika pridobivanja novih znanj. Mladi se navajajo na spoznavanje narave, zaključki, do katerih so prišli sami ali ob pomoči drugih, pa bogate njihovo znanje. Obširni program ni bil prezahteven in smo ga zlahka izvedli. Med hojo in ob tabornem ognju je imel gozdar-učitelj obilo priložnosti v neformalni obliki posredovati znanja o gozdu in gospodarjenju z njim, o divjadi in vsem drugem. Bivanje sredi roških gozdov je nedvomno pustilo v mladih trajen vtis. Menim, da je tako organiziran tabor nova oblika seznanjanja mladih z gozdom, ki ni suhoparna in ne predraga. Zahteva le nekaj truda in dobre volje gozdarjev.

Anton Prelesnik, dipl. inž. gozd.

RED PRI IZBIRI MOTORNIH ŽAG

Odbor za varstvo pri delu pri Splošnem združenju gozdarstva je v novi sestavi že krepko zavihal rokave. Spočetka si je sestavil program, ki sploh ni skromen, toda kaže, da je kljub obsegu in zahtevnosti uresničljiv. Vendar o rezultatih pozneje.

Slej kot prej vedno znova ugotavljamo, da je organizacija slovenskega gozdnega gospodarstva nadvse uspešna in funkcionalna. Ta funkcionalnost je v dogovarjanju, ki se odvija po različnih odborih v Splošnem združenju gozdarstva, kjer posamezni člani (gozdna gospodarstva) usklajujejo svoje interese. Oblika takšnega dela ima že tradicijo, kar priča, da je potrebna in uspešna. Vedno večja kakovost takšnega dela pa se kaže v tem, da gozdna gospodarstva vedno bolj odločno in dosledno uresničujejo dogovorjenja stališča, pa čeprav včasih navkljub trenutnim koristim, in se opredeljujejo trajno, dolgoročno.

Eden od takšnih odborov je Odbor za varstvo pri delu, ki ima še posebej pomembno vlogo. Zagotoviti mora enotne ukrepe za varno delo v gozdu v najširšem smislu. To pomeni, da je dolžan urejati varnost za vse vrste delavcev (ne samo sekačev, tudi žičničarjev, traktoristov, gradbenih delavcev, buldožeristov itd.) in ob vsej gozdarski opremi ter napravah. Poglobljena strokovnost in podčrtana enotnost pri ukrepanju na tem področju sta potrebni, ker je znano, da je najvarnejša samo ena tehnologija, samo ena naprava, samo ena vrsta zaščitnega sredstva itd.

Temu načelu je prilagojen tudi program dela omenjenega odbora. Takole izgleda:

- Obnova in preizkus znanja iz varstva pri delu v gozdarstvu za vodstvene kadre.

- Analiza zdravstvenih pregledov gozdnih delavcev.

- Ocena osebnih zaščitnih sredstev, ki jih uporabljajo gozdnogospodarske organizacije.

- Permanentno izpopolnjevanje delavcev, ki so odgovorni za varstvo pri delu na gozdnogospodarskih organizacijah.

- Proučitev organizacije varstvene dejavnosti po temeljnih organizacijah ter ureditev njihovega statusa.

- Proučevanje karakterističnih nesreč v gozdarstvu.

- Organizacija praktičnega usposabljanja iz varstva za člane odbora.

- Usklajitev pravilnikov o varstvu pri delu po temeljnih organizacijah z republiškim pravilnikom.

- Proučitev vprašanja delovnih oblek za strokovnotehniški kader.

- Benificirana delovna doba za traktoriste.

- Priprava metodologij za periodične preglede opreme ter naprav v gozdarstvu.

- Priprava minimalnih varnostnih kriterijev za posamezne naprave.

Pri organizaciji varnega dela v gozdu ostajajo še vedno glavni problem motorne žage. Po naših gozdovih kar mrgolijo različni tipi motornih žag. Pri ponudbi prevladuje (vlada!) komercialni interes to pa pomeni, da je ponudba odvisna od trgovcev in ne od gozdarjev. Posledice so znane!

Vsaki novi motorni žagi, ki bi jo trgovci želeli postaviti na pulte, naj bi Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, ki je pooblaščen in registriran za to dejavnost, preverjal postavljene varnostne kriterije. Če bi gozdna gospodarstva spoštovala ta dogovor in ne bi nabavljala motornih žag, ki ne izpolnjujejo teh kriterijev, bi se naučili reda tudi trgovci. Ne smemo namreč pozabiti, da gozdni posestniki presenetljivo dosledno spoštujejo mnenje gozdarjev pa čeprav je priporočena žaga neka stotakov dražja. Tega pa trgovec seveda ne bo zanemaril. Se ilustracija: če bi bila ta vprašanja sistematsko urejena (dogovorjena), TOMOS ne bi prodajal motornih žag brez navodil za varno delo in z atesti, ki so pod internega oziroma podjetniškega dogovora (med tovarno in zavodom za atestiranje, ki pa z gozdarstvom nima nič skupnega) in se ne bi rojevale nove ideje za proizvodnjo motornih žag (na primer pri MEBLO). Mimorede: TOMOS bi moral v skladu s 24. čl. zakona o varstvu pri delu SRS te pogoje brezpogojno izpolnjevati.

Posebna delovna skupina Odbora za varstvo pri delu (Kejžar, Cafnik, Klemenšek) je pripravila predlog enotne metodologije periodičnih pregledov nakladalnikov in kamionske opreme. Metodologija obsega tudi obrazce za te preglede. Kaže, da bodo gozdna gospodarstva kmalu dobila paket podobnih metodologij, ki bodo poenotile nadzor nad gozdno mehanizacijo in opremo.

Podobno vlogo kot Odbor za varstvo pri delu pri Splošnem združenju gozdarstva imajo še številni drugi odbori. Ta sistem koordinacije in dogovarjanja je dal že dra-

gocene rezultate in izkušnje, zato ga moramo negovati in dograjevati z novimi dogovornimi in samoupravnimi prvinami.

Marko Kmecl

PREVEČ STARIH BAJT

Ko brskamo po POROČILU o delu v študijskem letu 1978/79, ki ga je pripravila VTOZD za gozdarstvo BF kot gradivo za skupščino izobraževalne skupnosti za gozdarstvo, najdemo marsikaj zanimivega. Posebno je zanimivo za sedanje in nekdanje študente, ki so absolvirali našo visoko gozdarsko šolo v Ljubljani. Tabele bodo najbolj zgovorne!

Število vpisanih v posameznih šolskih letih

Šol. leto	Redno vpisanih	Ponavljalcev	Skupaj
1970/71	23	—	23
1971/72	37	—	37
1972/73	35	—	35
1973/74	41	—	41
1974/75	50	7	57
1975/76	62	5	67
1976/77	36	11	47 omejen vpis!
1977/78	30	7	37 omejen vpis!
1978/79	43	5	48
1979/80	41	2	43

Po kadrovskih prognozah bi smeli letno vpisati 30 novincev, takšne so namreč potrebe združenega dela. Toda uspeli so le leta 1976 in 1977, ko je bil VTOZD omogo-

Analiza absolventov

Leto	Vsi absolventi	Od tega absolventi z daljšim abs. staležem od 4 let
1976/77	59	29
1977/78	63	28
1978/79	80	27
1979/80	89	27

čen omejen vpis. Omejen vpis je pot, ki je obetala, da se uskladi potreba v združenem delu in »proizvodnja« naše visoke gozdarske šole. Poleg tega je omejen vpis zagotavljal humanizacijo in kvalitetnejšo raven visokošolskega študija. Toda trajalo je le dve leti.

Poprečna študijska doba

Število absolventov se nenehno viša! »Množica« zares »starih bajt« se giblje okoli 30 in se le počasi znižuje. Vprašanje je, če je trend upadanja sploh še živ. Upravičeno smemo sklepati, da svobodni vpis podaljšuje poprečno študijsko dobo. Selekcije ni na vhodu v šolo, ampak je med študijem, kar ni humano za študente in drago za skupnost oziroma združeno delo v gozdarstvu. Študenti zapravljajo čas in denar na fakulteti, kjer ne bodo mogli študija dokončati.

Naslednja tabela kaže poprečno študijsko dobo po posameznih letih. Popreček je izračunan iz diplomantov, ki so diplomirali naznačeno študijsko leto. Rezultat iz leta

1973/74	1974/75	1975/76
10,1	7,2	6,5
1976/77	1977/78	1978/79
6,6	6,9	7,2

1978/79 ni nič kaj vzpodbuden. V poprečju 7,2 leti pa niti ni upoštevan diplomant, ki se je vpisal že pred 29. letom.

Primerjava srednjeročnega načrta z realizacijo na področju strokovnega izobraževanja kaže, da predvidevanja niso bila povsem uresničena. Predvsem nismo spoštovali potreb našega gozdnega gospodarstva in smo vpisovali preveč novincev. Hkrati pa je zatajil »izhodek«. Srednjeročni načrt je predvidel letno 25 novincev na VTOZD za gozdarstvo. V letih od 1976 do 1979 pa smo kljub omejenemu vpisu poprečno sprejeli 38 brucov. Glede na visoko število vpisanih v začetku srednjeročnega obdobja je načrt predvidel 140 diplomantov v 5 letih, vendar je doslej končalo le 49 študentov, kar je daleč premalo glede na predvidevanja.

Po Poročilu mk

PO DVAJSETIH LETIH SPET V NAŠIH GOZDOVIH

Prijateljstvo med švicarskimi in slovenskimi gozdarji, ki se je pričelo razvijati v poveljnih letih, se je že močno zakoreninilo. Tako so medsebojni stiki še vedno živahni in pristni, čeprav so mnogi strokovnjaki, pionirji tega prijateljstva, pri nas in v Švici, že upokojeni. Znani švicarski gozdarji so vsa pretekla leta izkazovali naši družbeni ureditvi in našim gozdovom globoko spoštovanje.

V oktobru nas je obiskal tudi Frank Schädlin, sin znanega gojitelja gozdov Walterja Schädlina. Zadnjikrat je bil v Sloveniji pred dvajsetimi leti. Zdaj je sicer že upo-

Frank Schädlin in Pavle Vrtovec (TOZD gozdarstvo Knežak) v snežniških gozdovih. — Foto B. Kocman

kojen, vendar je svoje zasebno enotedensko bivanje med nami porabil predvsem za ogled gozdov in lesne industrije. Svoje strokovno delo z zavzetostjo posveča bukvi in možnostim njene vsestranske uporabe. K temu ga je vzpodbudilo švicarsko odklonilno stališče do bukve, ki je med tem na Balkanu postala med listavci ena najbolj cenjenih drevesnih vrst.

Naš gost si je med obiskom v Sloveniji poleg številnih naravnih znamenitosti ogledal še topolove nasade v okolici Brežic, Krakovski gozd, tovarno pahištva Brežice in Formo vivo v Kostanjevici. Bil je prijetno presenečen nad lepo urejenim arboretumom v Volčjem potoku. V Tehničnem muzeju Bistrice se je podrobneje spoznal z razvojem našega gozdarstva in lesarstva, na Notranjskem pa smo našega gosta seznanili z organizacijo urejevalnih del pri Gozdnem gospodarstvu Postojna. Ogledal si je Meles in z zanimanjem sledil razlagi o problemu gojenja bukovih sestojev v snežniških gozdovih. Prikazali smo mu tudi uničevanje gozdov zaradi prešteviline divjadi.

S poti po Primorski je spoznal tudi naša prizadevanja za mlado generacijo ob ogledu novega lesarskega šolskega centra v Novi Gorici. Zadnji dan je Frank Schädlin obiskal proizvodne obrate Javora, lesne industrije iz Pivke.

Prevzet od naših uspehov v zadnjih dvajsetih letih je dejal: »V Jugoslaviji ste v času od mojega zadnjega obiska do danes zelo napredovali. Ogromno ste gradili, blagovna ponudba se je močno razširila, ceste so odlične in ljudje so mnogo bolj zadovoljni in elegantno oblečeni. Moderne zgradbe so pogoste in zelo lepe.

Lesna industrija, ki sem si jo ogledal, je velika in moderna. Tudi gozdarstvo je napravilo velikanski korak naprej. Posebno me veseli, da je bukev zelo cenjena in vsestransko uporabljena. Iskreno sem vam hvaležen za vašo gostoljubnost.«

Branko Kocman, dipl. inž. goz.

Na podlagi 40. člena zakona o delovnih razmerjih (Uradni list SRS, št. 24/77) ter 27. in 46. člena statuta Gospodarske zbornice Slovenije je upravni odbor GZ Slovenije na 35. seji dne 20. februarja 1979 sprejel

PRAVILNIK

o pripravništvu in strokovnih izpitih delavcev v gospodarstvu

1. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta pravilnik podrobneje in enotno določa potek in vsebino pripravništva ter vsebino in postopek za opravljanje strokovnih izpitov pripravnikov za posamezne poklice oz. stroke ob zaključku pripravniške dobe v vseh temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, in njihovih poslovnih skupnostih (v nadaljnjem besedilu: OZD) in ki se po zakonu obvezno združujejo v splošna združenja in gospodarske zbornice.

Ta pravilnik velja za vse poklice delavcev ne glede na stopnjo, smer in vrsto izobrazbe, ki so dolžni v skladu z zakonom opravljati pripravništvo in strokovni izpit.

Ta pravilnik ne velja za poklice oz. stroke, za katere je potek pripravništva in strokovnih izpitov urejen s posebnimi predpisi.

2. člen

Pripravnik je vsak delavec, ki prvič začne opravljati delo oz. naloge, pa v okviru programa izobraževanja za poklic ni imel programa praktičnega pouka, proizvodnega dela ali proizvodne prakse v takem obsegu, da bi lahko samostojno opravljal delo v svoji stroki.

Smatra se, da ne izpolnjuje pogojev za takojšnjo opravljanje samostojnega dela v svoji stroki delavec, ki ni imel v vsem programu izobraževanja za poklic najmanj polovico učnega programa, izvedenega na praktičnem pouku, proizvodnem delu ali proizvodni praksi, ali ni zanj posebej drugače določen program pripravništva in strokovnega izpita.

Organizacije združenega dela lahko v svojih samoupravnih splošnih aktih določijo pripravništvo in strokovni izpit tudi za poklice, za katere po tem pravilniku ni obvezno

pripravništvo in strokovni izpit, če presodijo, da obstoječi izobraževalni programi ne vsebujejo zadostni obseg praktičnega pouka, proizvodnega dela ali proizvodne prakse glede na zahteve njihovega delovnega procesa.

3. člen

Delavcu, ki opravlja dela oz. naloge v poklicu oz. stroki, pa je v nadaljnjem izobraževanju ob delu ali iz dela dosegel višjo stopnjo izobrazbe v okviru svojega poklica oz. stroke, ni potrebno opravljati pripravništva in strokovnega izpita.

Delavcu, ki v nadaljnjem izobraževanju doseže enako ali višjo stopnjo izobrazbe v poklicu oz. stroki, ki je različna od tiste, v kateri je doslej opravljal dela oz. naloge, mora opravljati skrajšano pripravniško dobo in posebni del programa strokovnega izpita za poklic oz. stroko, ki jo bo začel prvič opravljati.

4. člen

Delavci v OZD na podlagi srednjeročnih potreb po kadrih in v skladu z letnim kadrovskim načrtom vsako leto, najpozneje do 31. januarja določijo število pripravnikov za posamezne stopnje in vrste strokovnosti, ki jih bodo sprejeli v delovno razmerje v tekočem letu.

OZD posebej določijo število pripravnikov, s katerimi bodo sklenili delovno razmerje za določen čas. Pri načrtovanju strokovnih kadrov morajo OZD upoštevati lastne in širše družbene potrebe, svojo izobrazbeno in poklicno strukturo in njeno prilagajanje sodobni organizaciji dela, novi tehnologiji in večanju produktivnosti dela.

5. člen

Pripravniška doba traja za dela in naloge, za katere se zahteva

srednja izobrazba	6 mesecev
višja izobrazba	9 mesecev
visoka izobrazba	12 mesecev

Pripravniku, ki je pri opravljanju pripravniškega programa in delovnih nalog posebno uspešen in s tem dokaže, da si je pridobil izkušnje, potrebne za samostojno delo v svoji stroki, se lahko na predlog delavca, ki vodi in spremlja pripravnikovo delo, ali pobudo pripravnika, skrajša pripravniška doba in dovoli, da opravi strokovni izpit pred potekom pripravniške dobe,

vendar ne pred potekom polovice zahtevane redne pripravniške dobe.

Če pripravnik v primeru iz prejšnjega odstavka ne opravi strokovnega izpita, ga lahko ponovi šele po preteku zahtevane redne pripravniške dobe.

6. člen

Pripravniška doba se za čas začasnih odsotnosti z dela več kot skupaj 30 dni, ustrezno podaljša, razen odsotnosti zaradi letnega dopusta in udeležbe na mladinskih delovnih akcijah.

Primere začasne odsotnosti pripravnika, v katerih se podaljša pripravniška doba po prejšnjem odstavku, določijo delavci OZD v svojih samoupravnih splošnih aktih.

7. člen

Delavci OZD se lahko po predhodnem sporazumu z drugo OZD, skupnostjo ali organom dogovore o pogojih, pod katerimi lahko pripravniško prakso opravlja tudi pripravnik, ki je v delovnem razmerju v drugi OZD, skupnosti ali organu.

8. člen

Pripravnik se ne sme razporediti k delu oz. nalogam, za katere se zahteva usposobljenost za samostojno delo.

Če opravlja taka dela zaradi pridobitve delovnih izkušenj, ga mora strokovno nadzirati za to pooblaščen delavec.

9. člen

Delavci OZD določijo v samoupravnih splošnih aktih zlasti: vrste poklicev oz. stroke, za katere se uvaja pripravništvo, trajanje pripravniške dobe, načrtovanje in sprejemanje pripravnikov, programiranje, potek in vodstvo pripravniške dobe, nagrajevanje mentorjev in sodelavcev-inštruktorjev, spremljanje poteka pripravništva, vodenje dnevnika, način preskušanja pridobljenih delovnih izkušenj med pripravniško dobo, organizacijo, potek in izvedbo strokovnih izpitov ter organe in službe, ki so pooblaščen za izvedbo pripravništva in strokovnih izpitov.

II. PRIPRAVNISTVO

10. člen

Namen pripravništva je, da se pripravnik po določenem programu in načrtu, pod

strokovnim vodstvom seznani ter vpelje v delovno okolje in usposobi za konkretno delo v poklicu oz. stroki, za katero se glede na svojo strokovno izobrazbo pripravlja ter pridobiva delovne izkušnje za samostojno delo.

11. člen

Pripravništvo poteka po programu, ki ga določi organizacija združenega dela za posamezne vrste poklicev oz. strok in izvedbenem načrtu za vsakega pripravnika posebej.

V programih pripravništva so določena splošna in druga strokovna znanja (dela oz. opravila), ki jih morajo pripravniki opraviti, spoznati in obvladati.

Z izvedbenim načrtom se določi čas trajanja usposabljanja pripravnika na posameznih delih oz. opravilih za obvladanje znanj, določenih s programom pripravništva.

Program strokovnega usposabljanja pripravnikov sestoji iz:

- splošnega dela, ki je enoten za vse pripravnike ne glede na njihovo strokovno izobrazbo ter zajema pridobitev splošnih delovnih izkušenj glede na delovno okolje zlasti spoznavanje z organiziranostjo, poslovanjem, razvojem in plani OZD ter družbeno-ekonomskimi odnosi in samoupravnimi praviciami, obveznostmi, in dolžnostmi;

- posebnega dela, ki zajema spoznavanje stroke in praktično usposabljanje za opravljanje samostojnih del oz. nalog določenega poklica oz. stroke.

Pred pričetkom pripravništva mora biti pripravnik seznanjen s programom pripravništva in izvedbenim načrtom.

12. člen

Pripravnik se med pripravniško dobo strokovno usposablja pod neposrednim vodstvom in nadzorom strokovnjaka-mentorja.

Mentor mora imeti najmanj enako ali višjo stopnjo strokovne izobrazbe kot jo ima pripravnik in vsaj 2 leti delovnih izkušenj.

Mentor zlasti:

- skrbi za izvajanje programa in načrta pripravništva, uvaja sam in po drugih strokovnih delavcih pripravnika v delo, mu daje strokovne nasvete, navodila, pomoč pri praktičnem delu, ga seznaja o pravilni uporabi delovnih sredstev, naprav in delovnih postopkov, usmerja v študij strokovne literature in delovne dokumentacije ter nadzira in preizkuša pridobljene delovne izkušnje med trajanjem pripravniške dobe in sodeluje pri strokovnem izpitu.

III. STROKOVNI IZPIT

13. člen

Namen strokovnega izpita je, da se oceni usposobljenost pripravnika za opravljanje samostojnega dela v poklicu oz. stroki, za katerega se je pripravnik usposabljal.

Pripravnik opravlja strokovni izpit pred izpitno komisijo, ki jo imenuje ustrezeni organ v organizaciji združenega dela, v kateri je pripravnik sklenil delovno razmerje.

14. člen

Strokovni izpit je lahko usten ali pismen oz. kombiniran.

Strokovni izpit obsega splošni in posebni del.

15. člen

Splošni del strokovnega izpita zajema: poznavanje OZD kot celote (TOZD, DO, SOZD in delovne skupnosti):

- vloga, pomen in položaj v regijskem, slovenskem in jugoslovanskem gospodarstvu;

- dejavnost in kraj poslovanja;

- zgodovinski razvoj;

- struktura in organizacija dela; vloga posameznih organizacijskih enot, njihova področja in procesi dela;

- proizvodnopoloslovni program in razvojni načrti;

- poslovna, strokovna, družbenopolitična in upravná povezanost;

- osnove pravnih predpisov, družbeni dogovori in samoupravni sporazumi dejavnosti;

poznavanje uresničevanja zakona o združenem delu v OZD zlasti na področjih;

- samoupravna organiziranost;

- pridobivanje in razporejanje dohodka, čistega dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke;

- delovna razmerja;

- varstvo pri delu;

- delo in organiziranost družbenopolitičnih organizacij;

- sistem informiranja, komuniciranja, poslovna tajna;

- samoupravni splošni akti.

Splošni del izpitnega programa je enoten za vse pripravnike ne glede na njihovo stopnjo in vrsto strokovnosti in ga podrobneje opredeli OZD.

16. člen

Posebni del strokovnega izpita zajema: poznavanje del in opravil poklica oz. stroke:

- delovno področje in naloge: redne, dodatne in občasne naloge;

- zaporedje postopkov glede na delovni cilj, razmerja in strukturo celotnega dela;

- sredstva in predmeti dela (stroji, naprave in orodja, surovine, reprodukcijski material, polizdelki in izdelki);

- osnove za delo (dokumentacija, navodila, nadzor);

- organizacijske in delovne povezave in komuniciranje (organizacijske in funkcionalne veze navzgor in navzdol);

- pooblastila, obveznosti in odgovornosti v zvezi z izvajanjem delovnih nalog posameznega poklica oz. stroke;

- odgovornosti: strokovne, organizacijske, materialne;

- delovne razmere: pogoji dela glede specifične fizične vezave dela in proizvodnopoloslovne okoliščine;

- posebni pravni predpisi in ukrepi ter pristopi za sodobnejšo organizacijo dela, posodabljanje tehnoloških in poslovnih postopkov ter večjo produktivnost dela.

Posebni del strokovnega izpita za posamezne poklice oz. stroke podrobneje opredeli OZD.

Splošna združenja lahko za posamezne ali vse poklice stroke in organ Gospodarske zbornice Slovenije za poklice skupne več ali vsem strokam izdelajo skupen program posebnega dela strokovnega izpita za posamezni poklic.

17. člen

Obseg poznavanja programske stvarine ter raven izpraševanja in ocenjevanja morata biti prilagojena stopnji in vrsti strokovne izobrazbe kandidata.

18. člen

Pripravnik opravlja strokovni izpit pred tričlansko izpitno komisijo.

Izpitna komisija ima predsednika in dva člana, ki imajo lahko namestnike. Člani izpitne komisije so istočasno tudi izpraševalci.

Izpitno komisijo imenuje ustrezeni organ upravljanja v OZD, in sicer dva člana iz vrst strokovnjakov OZD, enega pa iz liste strokovnjakov, članov izpitnih komisij, ki jo sprejmejo organi splošnih združenj posameznih strok oz. medobčinskih zbornic.

Član izpitne komisije, ki je imenovan iz liste strokovnjakov po predhodnem odstavku, je istočasno predsednik izpitne komisije.

Člani izpitne komisije in namestniki morajo imeti najmanj enako ali višjo stopnjo strokovne izobrazbe kot jo ima pripravnik in vsaj dve leti delovnih izkušenj v poklicu oz. stroki, iz katere se opravlja strokovni izpit.

Če OZD nima dovolj oz. nima ustreznih strokovnjakov, lahko imenuje predsednika oz. dva ali vse člane in namestnike iz liste članov izpitne komisije.

O datumu, času in kraju strokovnega izpita morajo biti 15 dni pred dnevom izpita obveščeni člani komisije in pripravnik.

19. člen

Listo strokovnjakov — članov izpitnih komisij sprejme in objavi:

— za poklice posameznih strok organ splošnega združenja stroke;

— za poklice skupne več ali vsem strokam organi medobčinskih zbornic.

Za člane strokovnih izpitnih komisij se imenujejo strokovnjaki s srednjo, višjo in visoko strokovno izobrazbo ustreznih poklicev oz. strok, ki imajo najmanj 2 leti delovnih izkušenj iz različnih območij Slovenije.

Potrebno število, stopnjo izobrazbe in vrste strokovnjakov določijo organi iz prvega odstavka tega člena.

Liste članov izpitnih komisij po strokah in območjih se objavijo v Vestniku Gospodarske zbornice Slovenije.

20. člen

Izpitna komisija oceni celoten uspeh pripravnika.

Komisija sklepa o oceni z večino glasov.

Predsednik izpitne komisije sporoči pripravniku uspeh strokovnega izpita v navzočnosti članov komisije takoj po končanem izpitu.

Ocena glasi: opravil — ni opravil.

21. člen

Pripravnik, ki celotnega strokovnega izpita ni opravil, lahko izpit ponavlja.

Izpitna komisija določi rok ponavljanja strokovnega izpita, ki pa ne sme biti krajši kot en mesec oz. ne daljši od polovice redne pripravniške dobe pripravnika.

Pripravnik, ki ne opravi strokovnega izpita iz enega dela, lahko ponovi strokovni izpit iz tega dela. Izpitna komisija določi

rok ponovitve izpita, ki ne sme biti krajši od enega meseca.

22. člen

Šteje se, da pripravnik ni opravil strokovnega izpita, če se brez opravičenega razloga ne zglašil določenega dne k strokovnemu izpitu, ponovitvi izpita oz. ponavljanju celotnega izpita, ali če odstopi od že začetega polaganja izpita.

23. člen

O poteku strokovnega izpita se vodi zapisnik.

Zapisnik zajema zlasti osebne podatke pripravnika, podatke o času in kraju pripravniške dobe, datumu strokovnega izpita, uspeh izpita, poklic, za katerega je opravljal strokovni izpit, morebitni ponavljalni rok in sestavo komisije.

Zapisnik o strokovnem izpitu podpišejo vsi člani izpitne komisije.

24. člen

Pripravniku, ki je opravil strokovni izpit, se izda potrdilo o opravljenem strokovnem izpitu.

Potrdilo izda in vodi evidenco o opravljenih strokovnih izpitih OZD, v kateri je opravil strokovni izpit.

Potrdilo o opravljenem strokovnem izpitu mora vsebovati osebne podatke pripravnika, datum strokovnega izpita in poklic za katerega je pripravnik opravil strokovni izpit z navedbo predpisov, na osnovi katerih je bil opravljen strokovni izpit.

Potrdilo podpišeta predsednik izpitne komisije in pooblaščen delavec OZD.

IV. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

25. člen

Delavcem OZD, ki že samostojno opravljajo dela oz. naloge v svojem poklicu oz. stroki, pa na dan uveljavitve tega pravilnika nimajo strokovnega izpita, ker po dosedanjih zakonskih predpisih ni bil obvezen, ni potrebno polagati strokovnega izpita.

26. člen

Pripravniki, ki so sklenili z OZD delovno razmerje pred uveljavitvijo tega pravilnika, nadaljujejo pripravniško dobo in preizkus

pridobljenih delovnih izkušenj ob koncu pripravniške dobe po dosedaj veljavnih samoupravnih splošnih aktih OZD.

27. člen

Delavcem, ki opravijo pripravništvo in strokovni izpit po predpisih, ki urejajo pripravništvo in strokovne izpite v državnih in drugih organih ter posameznih družbenih dejavnostih za poklic oz. stroko, katere dela oz. naloge bodo opravljali v OZD, ni potrebno opravljati strokovnega izpita po tem pravilniku.

28. člen

Ta pravilnik začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

Predsednik

Gospodarske zbornice Slovenije
Andrej Verbič l. r.

V skladu z 19. čl. tega pravilnika je Izvršilni odbor Splošnega združenja gozdarstva Slovenije, na seji dne 19. sept. 1979 določil naslednjo listo strokovnjakov za člane izpitnih komisij za strokovne izpite ob koncu pripravniške dobe za poklice: gozdarski tehnik, inženir in diplomirani inženir:

1. **Mitja Cimperšek, dipl. ing.** TOZD Boč, Rog. Slatina
2. **Dušan Jug, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Celje
3. **Pavle Kumer, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Celje
4. **Mag. Anton Gregorič, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Kočevje
5. **Anton Prelesnik, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Kočevje
6. **Marjana Preložnik, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Kočevje
7. **Mag. Otrin Zdene, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Ljubljana
8. **Cveto Čuk, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Bled

9. **Franc Remec, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Bled
10. **Janez Košir, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Bled
11. **Silvij Blaj, dipl. ing.** TOZD gozdarstvo Idrija
12. **Ivan Krivec, dipl. ing.** Soško gozdno gospodarstvo Tolmin
13. **Mag. Jože Papež, dipl. ing.** Soško gozdno gospodarstvo Tolmin
14. **Rozka Debevec-Lesjak, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Maribor
15. **Mag. Jože Ajdič, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Maribor
16. **Janez Penca, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Novo mesto
17. **Jože Kure, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Novo mesto
18. **Tone Šepec, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Novo mesto
19. **Tone Modic, dipl. ing.** TOK Radlje ob Dravi
20. **Mitja Jandl, dipl. ing.** LESNA Slovenj Gradec
21. **Dr. Edvard Rebula, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Postojna
22. **Franc Perko, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Postojna
23. **Mušič Janko, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Kranj
24. **Polanc Franc, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Kranj
25. **Vlado Jenko, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Brežice
26. **Mojmir Pustoslemšek, dipl. ing.** TOZD gozdarstvo Kostanjevica
27. **Jože Urank, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Nazarje
28. **Franc Firšt, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Nazarje
29. **Matija Nastran, dipl. ing.** Gozdno gospodarstvo Nazarje
30. **Mag. Franjo Urleb, dipl. ing.** Izobraževalna skupnost za gozdarstvo (koordiniranje kadrov v gozdarstvu), Lj., Miklošičeva 38.

GOZD — DIVJAD V SLOVENIJI

V Ljubljani 28. in 29. januarja 1980

Na tem strokovnem srečanju želimo predstaviti razmerje gozd-divjad v Sloveniji, ki velja danes, prav tako pa tudi potrebe bodočega harmoničnega usmerjanja tega odnosa.

Študijski dnevi bodo informativni in izobraževalni hkrati in bodo imeli informativno in znanstveno vrednost. Tokrat so namenjeni širokemu krogu gozdarjev in lovcev.

Organizatorji so VTOZD za gozdarstvo pri BF v Ljubljani, Lovska zveza Slovenije, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo in Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo Slovenije.

Program bodo sestavljala predavanja in razprave. Slednje bodo organizirane po interesnih delovnih skupinah in skupno. Nakažejo naj probleme pa tudi rešitve, ki bodo v praktični obliki oblikovane v zaključkih in bodo temelj našega bodočega dela.

A Splošna orientacija

Kritična ocena stanja in preprečevanja škod po veliki divjadi v Sloveniji danes. Čop, J.

Vloga in naloge lovstva v Sloveniji. Krže, B.

Konflikti med načeli in prakso gospodarjenja z gozdom in divjadjo. Mlinšek, D.

Izkušnje, pogledi in nasveti v gozdno-lovnem gospodarstvu Avstrije. Donanbauer, E.

B Biološka izhodišča

Fiziologija prehranjevanja kot eno od izhodišč za gospodarjenje z divjadjo. Ondersheka, K.

Divjad kot ekosistemska komponenta (bioekološka izhodišča). Accetto, M.

Populacijsko-genetska raznolikost, osnova za obstoj živih sistemov. Tarman, K.

Populacija divjadi in njena struktura kot dejavnik v okolju. Valentinčič, S.

Funkcija zveri v prirodni selekciji divjadi s posebnim ozirom na parkljasto divjad. Čop, J., Strumbelj, C.

C Spoznanja in praksa v Sloveniji

Metode in prvi izsledki kvantificiranja vpliva divjadi na gozdno vegetacijo. Perko, F.

Spremembe v pogledih na sodobno gospodarjenje z divjadjo. Simonič, T.

Zaraščanje krasa in migracijski trendi velike divjadi. Mikuletič, V.

Problemi pri gospodarjenju z veliko divjadjo na Kočevskem. Strumbelj, C.

Ekološko-etološke značilnosti divjadi — temeljno izhodišče pri vključevanju lovstva v prostorsko načrtovanje. Adamič, M.

